

1206

Q. D. B. V.
DISPUTATIO. THEOLOGICA.
DE
SUBJECTIONE. FILII. DEI.

EX. I. CORINTH. XV. 28.

QVAM.

IN. ALMA. POMERANORUM.
PRÆSIDE.

THEOLOGO. CONSUMMATICISSIMO.
VIRO. MAGNIFICO.

AC. REVERENDISSIMO. IN. CHRISTO. PATRE.

DN. D. JOANNE. FRIDERICO.
MAYERO.

S. REG. MAJESTATIS. SVECIÆ. CONSILIARIO.
ET. PROFESSORE. THEOLOGO. PRIMARIO.

SUPERINTENDENTE. PER. POMERANIAM. SVECICAM.
RUGIAMQUE. GENERALL.

UNIVERSITATIS. GRYPHICÆ. PRO-CANCELLARIO.
PERPETUO.

CONSISTORII. REGII. PRÆSIDE.
RELIQVA.

DOMINO. PATRONO. AC. PROMOTORE. SUO.

OMNI. PIETATE AC. SUBJECTIONE. VENERANDO.

IN. AUDITORIO. MAJORI.

D. X. OCTOBR. ANNO. M. DCC. IX.

BENEVOLO. ERUDITORUM. EXAMINI. SUBJICIT.

JOANNES. FRIDERICUS. MARTINI.

WUSTERHUSA. POMERANUS.

SS. THEOLOGIÆ. STUDIOSUS.

GRYPHISWALDIAE.

LITTERIS. DANIELIS. BENJAMINIS. STARCKII.
REG. ACADEM. TYPOGRAPHI.

#7

XII. Et. 7

*III. diss. A
26, 11*

SACR. REG. MAJEST. SVECIÆ.
POTENTISSIML. AC. INVICTISSIML.
MONARCHÆ.

CAROLI. XII.
PER. POMERANIAM. AC. RUGIAM.
PRO-PRINCIPI.

REGIO. SENATORI. ET. GENERALI. CAMPIMARESCHALLO. MAGNIFICENTISSIMO. ACADEMIÆ. GRYPHICÆ. CANCELLARIO. CELSISIMO. ILLUSTRISSIMOQUE. COMITI.

DOMINO. SUO. CLEMENTISSIMO.
NEC. NON.

RELIQVIS.
ILLUSTRISSIMI. REGIMINIS. REGII.
COLUMNIS.

PERILLUSTRIBUS. MAGNIFICIS. AC. GENEROSISSIMIS. DOMINIS.

DN. CANCELLARIO.
DN. PRÆFECTO. AR-
CIUM.

DNN. CONSILIARIIS.

PATRONIS. SUMMIS.
MECOENATIBUS. GRATIOSIS.
PROMOTORIBUS. MAXIMIS.

SALUTI. PUBLICÆ. SALUTARES.
CONSILIORUM. SUCCESSUS.
REGIMEN. FELIX.
INCOLUMITATEM. PERENNEM.
PROSPERA. OMNIA.
DEVOTE. APPRECATUS.

HOCCE.

STUDIORUM. QVALE CUNQVE. SPECIMEN.

UT.

DEVOTÆ. MENTIS.

AC.

ÆTERNÆ. PIETATIS.

MONUMENTUM.

DEBITÆ QVE. OBSERVANTIÆ. ET. CULTUS.

SACRAMENTUM.

IN.

SUI. BENEVOLAM. COMMENDATIONEM.

ET.

PATROCINII. FAVORIS QVE.

INCITAMENTUM.

EA. QVA. DECET. ANIMI. SUBJECTIONE.

CONSECRAT. SUBJICIT.

SUBJECTISSIMUS. EORUM. CULTOR.

JO. FRID. MARTINI.

JUVENI PRÆCLARE DOCTO
DN. JO. FRID. MARTINI,
SANCTI SPIRITUS GRATIAM
tota mente precatur.
JO. FRID. MAYER, D.
P R A E S E S.

Ipse Tibi ad commendationem sufficiis *MARTINI doctissime*: qvod præsens, quam, de argumento oppidò difficulti, imò insolubili ferme, utilissimo tamen, scripsisti ac masculè defendisti *Dissertatio*, abunde confirmat. Probas illa facultatem, singulari Divini Numinis beneficio ad preces vigiliasqve Tuas Tibi concessam, Scripturam recte interpretandi, & præscriptas autoritate cœlesti veritates solidè vindicandi. *Quid?* qvælibet illius linea animum pium, veritatis tenacem, locupletem & vera eruditione refertum acriqve pollentem judicio, loquitur. Inde prudens mihi temporo, & cum velis, hac Epistola Affectionum Patronorum in te ut derivem, non meas literas, sed Tuas, Tuq; ipsum solum, nullis commendatitiis laudatum, ut respiciant, à *Patronis* enixè & modeste peto. *Ego vero ceu de pietate & studiis Tuis cogitavi semper, ita commoda tua felicitatemqve Tuam elaborare nullo tempore nullaqve occasione desinam.* Vale in DOMINO. Scribebam 19. Octobr. Anno 1709.

PROOEMIUM.

Egnum Glorie totius Christianismi centrum esse
ac scopum, is demum negabit, cui purioris ac salus-
fice doctrine nulla unquam cura, nulla notitia fuit.
Universam enim fidem Christianam illuc tendere,
ut regni gloriae cives ac heredes efficiamur, Solis
radiis scriptum esse arbitror. Docet hoc totius Theo-
logiae nostra nexus, omniumque Articulorum fidei
series id confirmat; Sive enim benevolensam DEI universalem spēctes,
sive fraternalm JESU CHRISTI redēptionem mediteris, sive gratiam
SPIRITUS SANCTI applicaricem, & omnes eius actus salutares, con-
sideres, sive denique omnia salutis media, tum ex parte DEI exhibentis,
tum hominis apprehendens perpendas, fruitio regni glorie, seu aeternae
salutis nostrae status, respectu nostri, finis ultimus ac scopus est, ad quem
omnes tendimus. Quis? ante lapsum etiam, cultus Divini Paradisiacus
(qui, si ab iterata ligatione religio nomen habet, Religio Paradisiaca vocari
hanc potest, cum nec Eymologia Religionis ipsi conveniat, nec Definitio;
quia tum homo à DEO avulsus non erat, adeoque nec reduniri debebat.)
Protoplasmorum finis fuit, ut beatitudinem in regno glorie assequerentur.
Hoc enim fine convenienter cultus Paradisiacus ac Religio Christiana,
quamvis alias multis modis differant, ut videre est apud Qvenstedium
P. I. Syst. c. 2. Sect. 2. qvæst. 1. p. 23.

Hujus itaque regni, quod quasi prora ac puppis fidei nostræ est, natu-
ram paulisper inquirere, & pro ingenii modulo, quantum instituti ratio
permittit, perlustrare, dum exercitium aliquod Academicum meditor,
opere pretium esse duco. Nolo autem ὑπὲρ ὁ γέγραπταις Φρονεῖν, sed
Divinorum elogiorum ductum secutus, hac vice locum Paulinum, alias
difficillimum ex 1. Corinth. XV. 28. quis regni glorie statum aliquatenus
cognoscendum nobis exhibet, meditationi sacrae subjiciam, eumque, quia
Dissertationis nostræ argumentum esse debet, secundum fontes, ut insti-
tutum nostrum eo melius cognosci possit, una cum versionibus aliquo,
premissam.

Textus Gracius 1. Corinib. XV. 28.

Οταν δε υποταγη αυτω τα πάντα, τότε καὶ αυτὸς ὁ οὐρανοταγησεῖται, τῷ υποταξίᾳ αυτῷ τα πάντα, ἵνα γάρ ὁ Θεὸς τα πάντα εἴη πᾶσι.

Vulgata.

Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subiectus erit illi, qui subjicit sibi omnia, ut sit DEUS omnia in omnibus.

Erasmus.

Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subjicietur ei, qui illi subjicit omnia, ut sit DEUS omnia in omnibus.

Piscator.

Postquam vero subiecta fuerint ei omnia, tunc & ipse Filius subjicietur ei, qui subjicerit ipsi omnia, ut DEUS sit omnia in omnibus.

B. Lutherus.

Wenn aber alles Ihm unterthan seyn wird / alsdenn wird auch der Sohn selbst unterthan seyn / dem / der Ihm alles unterthan hat / auf daß GOTT sey alles in allen.

Version Pomeranica.

Wenn em averst alle Dinck underdan syn wert / denne wert ock de Sône sulvest underdan syn / deme / de em alle Dinck undergedan hefft / up dat GOTT sy alle Dinck in allen.

Ne autem *ἀμεθόδως* procedamus, laborem nostrum seqventibus includemus capitibus, ut *circa* *banc* *Filiū DEI Subjectionem* consideremus, ejusdem *I. Terminum. II. Subjectum. III. Causam efficientem. IV. Modum seu Formam, ac denique V. Consequens seu Finem.*

JESUS Fortunet Meum Propositorum !

CAPUT I.

CAPUT I.

De

Subjectionis Filii Terminal.

§. I.

Illum DEI, Patri suo in regno gloriæ subjectum, prævio oraculo Paulino, consideraturi, necessarium omnino ducimus, ut, melioris perspicuitatis gratia, duo prius, qvæ instituto nostro haud importunè inservire videntur, quasi in antecessum expediamus, nimirum ut primo loco Textûs συνάφειαν, ejusque cum antecedentibus connexionem tradamus, dein, ut varias Subjectionis acceptiones consideremus, qvibus expositis, felicius nobis in sequentibus progredi licebit. A Textûs itaque connexione ut ordiamur, vindicat Apostolus toto hoc XV. Capite prioris Epistole ad Corinthios Articulum fidei maximè fundamentalem, de Resurrectione Mortuorum, contra Pseudo-Apostolos, qui illum impugnabant & negabant, tres potissimum de hac resurrectione qvæstiones explicans, qvarum PRIMA est: *An sit Resurrectione Mortuorum?* à v. 1. ad 35. ALTERA, *Qvali corpore mortui resurrecturi sint?* à v. 35. usqve ad 51. TERTIA, *Qvid futurum sit iis, qvos dies Domini vivos deprehendet?* à v. 51. ad v. ult. ubi doctrinam hanc exhortatione inde deductâ concludit. Cùm verò ad primam qvæstionem præsens, qvod explicandum sumsimus, dictum pertineat, de illa præsertim solliciti erimus; in hac enim confirmandâ, certitudinem ac veritatem resurrectionis mortuorum

A 2

strenuè

strenuè defendit Apostolus, partim causas adducendo, è resurrectionis CHRISTI veritate (qvam non Scriptura modò, sed ipsa qvoqve ~~et~~ & apparitio multis facta confirmet,) petitas, à v. 1. - 13. partim absurdā ostendendo, qvæ ex negatâ resurrectionis veritate seqvantur, nempe (1.) CHRISTUM etiam non resurrexisse, qvi fuerit unus ex mortuis, v. 13. atq; ita (2.) frustra eundem prædicari, ac fiduciam in illum poni v. 14. (3.) Apostolos, ceu testes illius resurrectionis, criminis falsi reos futuros v. 15. ideoq; (4.) fidem Corinthiorum vanam futuram v. 16. 17. eosqve (5.) adhuc in peccatis mortuos esse, siqvidem illa nondum merito CHRISTI expiata sint, v. 17. (6.) Omnes fideles, qvi in CHRISTO obdormierunt, damnatos esse v. 18. ac deniq; (7.) Credentes in CHRISTUM omnium hominum esse miserrimos, cum omni spe melioris vitæ destituantur v. 19. Hæc verò cùm adeò absurdā sint, ut vel manibus palpari ipsa absurditas possit, necessariò exinde seqvi colligit Apostolus, nostram ex resurrectione CHRISTI dependere resurrectionem, atq;, illius certitudine demonstratâ, etiam hujus negari non posse veritatem v. 20. 21. 22. His ita vindicatis, per Prolepsin aliquam objectioni adversariorum vers. 23. occurrit Apostolus, hoc modo inferentium : *Si ex CHRISTI resurrectione fidelium resurrectio dependet, seqvitur, fideles jam pridem resurrexisse, sed falsum est posterius, Ergo et prius; qvorum illationem ita diluit, ut neget consequentiam, ostendens, non ita collendum esse: Ergo resurrectio jam actu fieri debuit, sed hoc tantum seqvi, Ergo fideles indubitato sunt resurrecturi; Ordinem namqve Divinum hic respiciendum esse, qvi voluerit, ut CHRISTUS, primitiarum instar, præcedat, reliqui autem fideles,*
in

in adventu CHRISTI, instar plenæ messis, subseqvantur. Atqve sic demum Apostolus, occasione mentionis de adventu CHRISTI, digreditur ad expositionem eorum, qvæ adventum illum secutura sunt, qvalia sunt 1.) Consummatio seculi, v. 24. 2.) Traditio regni, *ibid.* 3.) Subjectionis hostium plenaria manifestatio, v. 25. 26. 27. ac deniq; 4.) ipsa Filii subiectio ac perfecta beatitudo in DEO, qvi futurus sit omnia in omnibus, v. 28.

§. II. Vidimus breviter connexionem, *jam ad evolutionem vocabuli Subjectionis* pergimus; cùm enim istud amplissimæ sit significationis, adeoqve variæ ejusdem acceptationis consideratio haud paruū faciat ad Subjectionis hujus, qvam h. T. de Filio D E I enuntiat Paulus, genuinam rationem rectius ac plenius cognoscendam, de hoc qvoqve breviter & distinctè, pro insti-tuti ratione, agemus. *Græcis Subjectio dicitur ἵπολαγή,* qvæ ipsam actionem se alteri subjiciendi ut plurimum denotat, descenditqve à præterito medio ὑπολέταγα, verbi ὑπολάσσω vel ὑπολάτω, qvod per subordinare, subjugare, subigere atqve in potestatem suam redigere communiter exponitur, atqve ab Apostolo in nostro dicto ter adhibetur, licet diverso sensu. Hinc Subjectus, qvi alteri subest, dicitur ὑπολασσόμενος, *Eph. V. 21. 1. Petr. III. 1. Tit. II. 5. 1. Petr. II. 18.* vel ὑπολειταγμένος, *3. Maccab. I. 12.* Ille verò qvi sui juris est, vel etiam refractarius, qvi subjici ac parere, tanquam subjectus, recusat, *ἀνυπταχτος* vocatur, *1. Tim. I. 9.* cui respondet *ἀνηλαστόμενος*, *Rom. XIII. 2.* Hæc verò Subjectio, qvamvis in genere ita describatur, qvod sit obsequium subditorum, quo superiori obligantur ad parendum, neminem tamen omnino latet, τὸ ὑπολάσσειν diversumodè in sacris literis modò ad hoc,

A 3

modò

modò ad illud Subjectum applicari. Est enim Subjectio
 1.) *Alia servilis*, qvæ ex imperio alterius oritur, qvalis
 describitur, *i. Petr. II. 18.* cui opponitur Imperium; *Alia*
mutua, qvæ non servitutis aut necessitatis, sed humili-
 tatis est, *Eph. V. 21. I. Petr. V. 5.* cujus oppositum est Arro-
 gantia. 2.) *Alia* porrò est *civilis*, qvalis est subditorum
 erga Magistratum, qvam Paulus inculcat *Rom. XIII. 1. seq.*
Tit. III. 1. *Alia æconomica*, qvæ vel *maritalis* est, ut uxores
 subjiciantur maritis *Eph. V. 22. Col. III. 18. Tit. II. 5. I. Petr.*
III. 1. 5. vel *filialis*, qvalis parentibus debetur à filiis *i. Tim.*
III. 4. ac de CHRISTO prædicatur *Luc. II. 51.* qvod fuerit
 ὑπολασσόμενος parentibus suis. 3.) Est quoque Subjectio
alia violenta & coacta, qvam invitus suscipit subjectus,
 sicut creatura vanitati subjecta dicitur præter voluntatem, *Rom. VIII. 20.* & Diaboli hoc modo CHRISTO subjecti
 sunt, *Luc. X. 17.* cui subjectioni Hebræorum phrasis
 רְלִזֵּין תְּחִתָּה וּתְוַשֶּׁה respondet, qvam per ὑπολάσσειν ὑποκάτω
 τῶν ποδῶν versio τῶν ὁ reddidit, *Psal. VIII. 6.*; *alia libera*, vo-
 luntaria ac jucunda, qvæ ante lapsum etiam locum habu-
 isset; Neque enim genus humanum in statu integritatis usque adeo ἀναρχον futurum fuisset, sed potius ibi-
 dem quoque imperium Patrium in liberos, Maritale in
 uxorem, *i. Cor. XI. 9.* Civile in juniores & inferiores locum
 invenisset. Vid. *Gerhardus L. de Magistratu Pol. §. 26.* & in Com-
 ment. in *Genesim c. III. p. m. 116.* *Meisner. Anthropol. Dec. I. Disp. I.*
§. 49. qvalis etiam in Angelis datur *2. Petr. III. 22.* atque
 in veris Christianis reperitur, *Eph. V. 24. Jac. IV. 7.* qui
 εἰ ὑπολαγῇ τῆς ὁμολογίας DEO serviunt. *2. Cor. IX. 13.* Præ-
 terea Subjectio 4.) *alia totalis* dicitur, qvando hostes ple-
 nariè prostrati & devicti sunt, *alia partialis*, qvando ex
 parte saltem eorum potentia imminuta, ut tamen ad-
 huc

huc resistere valeant. *Alia* insuper 5.) est *activa*, qvæ ita dicitur respectu subjicientis, qvi alios in potestatem suam redigit sibi qve subjugat, sicut talis CHRISTO data ἐνέργεια, ut potuerit ὑπολέξαι εἰσῆλθε τὰ πάντα, Phil. III. 21. *alia passiva*, respectu inferiorum, qvi imperium alterius, ut subjecti, suscipere necesse habent, Tit. II. 9. Deniq̄ 6.) Subjectus aliquis dici potest vel *αὐτός* ac *simpli-*
citer, qvi nullum habet inferiorem, sed in summo gradu
est subjectus v. g. mancipium abjectissimum; vel *καὶ τὸ*
τὸ ac *secundum quid*, nimirum respectu superioris, cùm
aliás non implicit, eum qvi subjectus *est*, alios qvoqve
sibi iterum subjectos habere, ut Magistratus inferior
superiori subjectus dici potest. Qvando itaq̄ CHRISTUS
ὑπολείαγμένος τῷ πατέρι dicitur, *est* illa *equidem passiva Sub-*
jectio, *est* non servilis, civilis, coacta, ac *αὐτός* talis, sed filia-
lis, libera ac *secundum quid* talis, nimirum respectu Pa-
tris, qvi activè ipsi omnia subjecit.

§. III. Expositis nunc loci nostri cum antecedenti-
bus connexione, ac varia vocabuli Subjectionis acce-
ptione, protinus ad *Subjectionis passivæ Terminum à quo* con-
siderandum progredimur, qvando nimirum illa mani-
festanda sit, perpendentes. Hic autem *Terminus à quo*,
est *Subiectio τῶν πάντων activa*, qvibus subjectis, ipsa Filii
Subiectio, qvâ idem Patri subjicitur, manifesta fiet,
uti oppositio particularum *ἐταύ & τότε*, in verbis Paulini-
nis, satis evidenter evincit, dum dicit: *ὅταν δὲ ὑπολα-*
γῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ οὐλὸς ὁ υἱὸς ὑπολαγήσεται. *Est* au-
tem *hec Subiectio nihil aliud*, qvām consummatisimi dominii in
omnia terrestria atque cœlestia acquisitio ac usurpatio, atque ple-
naria omnis potestatis hostium infernalium destructio & abolitio,
quā, devictis omnibus hostibus, ita illorum insolentia fracta, ita
debili-

debilitate vires, ut non amplius ipsis integrum sit, CHRISTUM
in membris suis oppugnare; Dicitur alias Traditio in manus
CHRISTI, Job. III. 35. quâ descriptione omnis potentia
& efficacia agendi, nec non omnis potestas & jus do-
minandi notatur, uti Abraham ad Saram inquit: Ecce ancilla est in manu tua, i. e. jus & potestate hab-
bes illam coercendi, Gen. XVI. 6. Vid. B. Höppneri Colleg.
Bibl. cuius ex MSS. editionem MAGNIFICI DN. PRO-
CANCELLARII & PRÆSIDIS NOSTRI SUMME VE-
NERANDI curæ grati debemus, p. 282. seq. Vocatur iti-
dem Positio sub pedibus ejus, v. 25. Psal. VIII. 7. CX. I. Hebr. II. 8.
quâ appellatione similiter, respectu hostium, ignomi-
niosa, rigidissima & abjectissima Subiectio indigitatur,
ultra quam non datur alia, cum pedes sint ima pars cor-
poris, atque metaphora desumpta sit à victoribus, qui
hostes devictos pedibus suis subjiciunt conculcandos,
Jof. X. 24. Jud. I. 7. Psal. XLVII. 4. Sunt eqvidem, qui in
bonam partem accipiunt phrasin istam: *Poni in scabellum*
pedum CHRISTI, ac si per pœnitentiam omnes inimici
pedibus CHRISTI adhuc essent advolvendi; ex
qua explicatione Origenes quoque sibi somnia fingit, de
Diabolis aliquando salvandis: Alii etiam conjunctim,
tamen in bonam, quam in malam partem accipiunt, ut
sensus sit: donec plenariè tibi subjiciam, vel adoptatos,
vel viatos, ut sub te omnes locum teneant, sive gratiae,
sive pœnae, ut Hugo de Caro in b. l. citante B. Hulsemanno
Disp. de Sessione ad dextram Patris, §. 27. Verum enim vero,
eodem Judice, & scopo Davidis & Apostolicæ allega-
tioni i. Cor. XV. 25. seq. & analogiae fidei magis convenit,
si non de honorifica, sed ignominiosa hostium subiecti-
one, quæ fit in inferni cruciatibus, explicetur.

§. IV. Sub-

¶ IV. Subjecta autem CHRISTO dicuntur τὰ πάντα, omnia; Qvæ absolute universalitatis nota in summa latitudine accipienda est, ut creaturas omnes, corporreas & incorporeas, hujus & futuri seculi, comprehendant, adeoque ambitu suo complectatur omnes Angelorum myriades, omnes spiritum beatorum choros, qui CHRISTI θεαυθρώπι irrefragabile imperium sponte subeunt, ac omnes denique hostes regni CHRISTI, quos paulò ante v. 24. principatum, potestatum & virtutum nomine descripsérat Paulus, iisque Sathanam, Mundum, Peccatum & Mortem imprimis vult intelletos. Vid. B. Gerhardus Loc. de Vita æterna §. 128. p. m. 966. D. Job. Schmidius Disp. de CHRISTI victoria glorioſa §. XI. Necenim illi soli subjiciuntur imperio CHRISTI, qui Ecclesiæ inserti sunt, qvæ Socini est assertio, ut CHRISTI Divinitatem neget, sed & in medio inimicorum dominatur CHRISTUS, Ps. CX. 2. Rectius ergo, ad dictum testimoniorum Scripturæ, Subjectionis hujus objectum esse asserimus omnia opera manuum DEI, quorum integrum Catalogum recenset Psaltes, Ps. VIII. 7. 8. omnem carnem, Job. XVI. 2. omnes gentes & terminos terræ, Ps. II. 8. ; qvæ omnia quasi in compendio exhibet Paulus, quando ad Ephesios scribit, quod DEUS CHRISTUM, à mortuis resuscitatum, posuerit ad dextram suam in cœlestibus, super omnem principatum, virtutem & dominationem, & super omne nomen, quod non solum in hoc, sed etiam in futuro seculo nominatur, Eph. I. 20. seq. quod ipsum & Petrus confirmat, CHRISTO in dextra DEI, ad cœlum profecto, subjectos esse asserens Angelos, potestates & virtutes, I. Petr. III. 22. Constat igitur ex his locis, non quædam, aut

B

multa,

multa, sed infinita, adeoqve omnia, εν τοῖς ὑγανῆς, καὶ ἐπί τῆς γῆς, Regiæ CHRISTI potestate subjecta esse, atq; pertinere ad regnum potentia; ipsi datum, Matth. XXVIII. 18. dum enim dicit τὰ πάντα, nihil excludit, qvod ipsi subjectum non sit, ut ipse Apostolus colligit, Hebr. II. 8. nimirum nihil eorum, qvæ sub ejusmodi subjectionem cadere possunt; Itaenim non modo Pater, qvi ipsi omnia subjecit, uti versu præced. 27. docetur, & Spiritus S., qvi est ejusdem cum Patre, Filioqve essentiæ, i. Job. V. 7. atqve ut Spiritus αἰώνιος neutiqvam in tempore potestati subjicitur, Hebr. IX. 14 sed etiam ipsa CHRISTI Divinitas excipitur. Nam etiamsi DEUS cum homine personaliter unitus sit, ideoqve homini CHRISTO omnia subjecta sint, non tamen propterea DEUM humanitati subjectum esse credendum est, sed objectum adæqvatum Dominatus CHRISTI omne illud est, qvodcunq; subjici potest. Conf. B. Jac. Martini Synops. Relig. Photin. p. 660. & B. Höpffneri Comment. in Ps. VIII. p. 71. seqq.

§. V. Cùm autem in CHRISTO non una, sed duæ inveniantur naturæ, secundum qvam illa subjectio fiat, videamus necesse est; Ubi statim regula Theologorum: Qvæ CHRISTO in tempore data dicuntur, ea secundum humanitatem data intelliguntur, nos edocet, secundum humanam naturam hanc fieri υπολαγήν; Divinæ enim naturæ, utpote qvæ immutabilis, nec unqvam passivè se habet, nulla θελήσας potest accedere, cùm omnia, qvæ Pater habet, ea qvoqve sint Filii, Job. XVI. 15. adeoqve etiam Filio ab æterno omnia jam sint subjecta, nimirum ratione æterne potentia, qvæ est essentiale attributum DEI, licet ratione juris, cùm in tempore demum creaturæ cœperint, non ab æterno sit, sed dependeat à creatione in tempore facta,

factâ, & nonnisi jam positis creaturis DEO competat,
ut B. Höpfinerius Colleg. Bibl. p. 279. distingvit. Dicendum
itaque est, secundum humanam naturam, vi communicatæ
Majestatis, hanc subjectionem de CHRISTO prædi-
cari, uti etiam Psaltes τῷ Homini omnia subiecta dicit,
Psal. VIII. 5. 8. Considerandus verò CHRISTUS, secun-
dum hanc naturam, vel in statu Exinanitionis, vel Exal-
tationis, ex qva diversa consideratione, diversus modus
habendi hanc subjectionis majestatem subnascitur.
In Exinanitione enim hæc ipsi subiectio saltem ratione κένωσις seu Unionis & Possessionis tribuitur, nam licet & tum
ἐν μορφῇ θεῷ esset, atq̄ τὰ ἵτα τῷ θεῷ haberet, *Phil. II. 6.*
tamen in hoc statu, qvia regnum ejus non erat de hoc
mundo, *Joh. XIX. 36.* nec venire debebat μὲλα παρατηγήσεως, *Luc. XVII. 20.* per realem κένωσιν abstinuit Dominus
ab ejus usu & exercitio, *Phil. II. 7.* *In statu autem Exal-*
tationis etiam ratione χρήσεως seu operationis ad plenarium ac
indesinentem usum hujus majestatis evectus est CHRISTUS homo, qvando nimirum consedit ad dextram DEI,
qvæ sessio (qvam per τὸ Regnare παραθράψει *Apostolus, 1. Cor.*
XV. 25.) plenarium Dominium evidenter arguit, ut loca
antea adducta, *Eph. I. 20. seqq. 1. Petr. III. 22.* manifestò
evincunt, unde & Dominator totius terræ, *Ps. CXVII. 5.*
Rex, cuius regnum est, qvà orbis patet, *Ps. CXVI. 10.*
ac supremus inter Reges terræ, cuius manus in mari
& dextra in terris *Ps. LXXXIX. 26. 28. & LXXII. 8.* vocatur.

§. VI. Hæc cùm ita sint, ut, præeunte Scripturâ,
diximus, qvòd nempe Subiectio illa in exaltatione
CHRISTI & sessione ad dextram DEI jam facta sit,
qui fit, qvod *Apostolus illam, ut adhuc futuram, describat,*
eamq̄ terminum à qvo subjectionis Filii passivæ con-
stituat?

stituat? Nonne hæc se mutuò tollunt? Annon contradictoria sunt, jam actu omnia sibi subjecta habere, & tamen plurima adhuc ipse subjicienda restare? Ita quidem primâ fronte videtur, sed videtur saltem, nam si modo attentius rem consideres, omnis evanescet contradictione. Successivam quidem inde Subjectionem fingunt Sociniani, secundum quam CHRISTUS paulatim atque successu temporis plures creaturas sibi subinde sit subjecturus, ut Volkelius Lib. 3. de V. R. c. 27. p. 121. tradit. Hic enim, postquam in exaltatione CHRISTO omnia actu penitus subdita esse negaverat, eidemque jus tantum, potestatem ac vires omnia sibi penitus subjiciendi eo tempore à DEO datas esse asseruerat, tandem i.c. ita pergit: Unde Paulus 1. Cor. XV. 27. scribens, licet ex Ps. VIII. assertat, CHRISTI pedibus omnia esse subjecta: nihilominus tamen eo ipso in loco indicat, nondum omnia re ipsa illi subjecta esse, sed olim demum subjicienda. At enim verò Regnum Divinum talem successionem nescit, nec incrementa successiva propter summam eminentiam admittit, & Scriptura, CHRISTO ad dextram DEI evecto omnia eo ipso sub pedibus subjecta asserens, reclamat, ut ex supra dictis patet. Ut autem omnis ἐναγιεφάνεια pereat, distinguendum judicamus inter CHRISTUM in propria persona consideratum, & CHRISTUM spectatum in membris suis mysticis; Similiter, inter Subjectionem ipsam, ejusdemque manifestacionem. PRIORI modo jam tum omnia subjecta sunt, dum hostes regni sui spirituales in morte sua vicit; POSTERIORI modo autem Subjectione ista adhuc ut futura instat, unde fit, ut hostes regno ejus usque ad finem mundi resistant, ac tum demum aboleantur penitus. Audiamus B. Höpffnerum l.c. p. 284 egregie ita differentem:

Subje-

Subjectionem hostium in propria sua persona jam tum CHRISTUS perfecit omni modo, quando mortem moriendo destruxit, & resurgens gloriosè de hostibus suis spiritualibus triumphavit & ascendit in altum, ut sit in medio inimicorum suorum; quamvis hæc subjectio in hac vita non sit usque adeo conspicua, cum persecutores adhuc oppugnant Ecclesiam, ut Apostolus ait, Hebr. II. 8. Nondum videmus ipsi omnia subjecta esse; In membris autem mysticis hæc Subjectio est successiva, & absolvetur plenarie & totaliter. Et totalis erit in novissimo die, 1. Cor. XV. 24. 26.

Adhibet quoque hanc distinctionem ipse B. LUTHERUS Tom. VI. Jenensi Germ. fol. 239. a. ita scribens: Christus hat auch solche Feindschafft/ (contra mortem, hostem novissimum) mit der That beweiset/ da Er Ihn mit Füssen getreten hat / NB. in seiner eigen Person / daß Er nichts mehr wieder Ihn vermag / und wie Er Ihn hat unter seine Füsse getreten und überwunden / NB. für seine Person / so wil Er Ihn auch überwinden und gar zu nicht machen / NB. für sein ganzes Reich / daß Er allen zu Füssen muß liegen / zurück und zustoben / daß man nichts mehr von Ihm sehe. Das heist das Reich Christi recht gemahlet und herrlich gepriesen / und die Schrift gewaltig ausgelegt / daß Er da sitze zur Rechten des Vaters / und in dem Ammt / daß Er streite mit dem Tod/ und Ihn unter die Füsse werfe/ NB. für die ganze Christenheit / wie Er für seine Person schon ausgerichtet hat / mit Uns aber noch nicht / sondern geht jetzt an und täglich fort / bis an den jüngsten Tag. Atque ita revera CHRISTUS exaltatus in sua persona subjecit sibi omnia, cum & hic illud Petri valeat: A quo quis superatus est, hujus & servus est, ac per consequens eidem subjectus. 2. Petr. II. 19. Qvod si

B 3

verò

verò causam inqviras, qvi fiat, qvòd, ratione nostri, hostes nondum subjecti sint, iterum illam accipe ex LUTHERO : Mochte jemand sagen / inquit, warum hat Er solches nicht bald gethan nach seiner Auferstehung / da Er schon ein HERR über alle Ding ist worden / daß Er möchte alles unter seine Füsse schlagen ? Antwort : Das ist unser Trost / und uns zu gut geschehen / daß Er nicht so bald hat unter die Feinde geschlagen vor tausend Jahren/ sondern gesparet / bis wir auch herzu kämen / denn Sie sind noch nicht alle gebohren / die zu seinem Reich gehören : Er muß aber regieren / daß Er die Kinder Gottes zusammen bringe/ wie die Schrift anderswo sagt. Darum muß Er sein Reich zuvor gar vollkommen machen / nicht ehe seine Feinde vertilgen / denn bis Er Sie alle hinnein bringe/ die hinnein gehören. Darnach wird Er alles zugleich auffheben / und auff einmahl drein schlagen. Tom. VI. Jen. f. 237. b. Ne itaq̄ fideles superiorum temporum sine nobis consummarentur, Ebr. XI. 40. sed etiam conservi ac fratres eorum completerentur, Apoc. VI. n. ideo Subiectio hostium ratione nostri nondum consummata est, licet ratione ipsius CHRISTI plenariè sint subjecti. Neqve verò exinde, qvòd multi regno CHRISTI resistant, colligi potest, omnia CHRISTO nondum esse subjecta, sic enim eādem concludendi ratione afferendum foret, neqve DEO Patri competere imperium universale in omnia, cùm & huic resistant impii, ipseqve Diabolus ; Credimus potius Paulo, universalitatem Subjectionis constanter ita affirmanti : In hoc, qvod ei subjicit omnia, nihil omisit, illi non subjectum : Nunc autem nondum videmus, omnia esse subjecta, Hebr. II. 8. Qvæ verba

verba universalem omnium Subjectionem oppidò demonstrant, licet nos eandem nondum videamus, qvia, dum in Ecclesia militante vivimus, gloria CHRI-STI nobis invisibilis est, & beati sunt, qui credunt, etsi non vident, Job. XX. 29. Quid? si rem accuratius putemus, apparebit, ipsos hostes, nolint velint imperium CHRISTI admittere, nihilominus tamen CHRISTO, qui in medio ipsorum dominatur, Ps. CX. 2. eorumque consilia cohibet, dissipat, conatus infringit, punit & ad bonum finem dirigit, subjectos esse.

¶. VII. Hæc ut paulò clarius fiant, ipsos eorumdemq; subjectionem sigillatim videbimus. Qvod itaque (a.) Satanam attinet, ceu primum hostem, illum CHRISTO, *in sua persona considerato*, jam subjectum esse, oppidò liqvet; Exspoliavit enim CHRISTUS hoc principatus, Col. II. 15. ita ut nil juris in ipsum habeant, Job. XIV. 30. in hoc namque apparuit Filius DEI, ut dissolvet opera Diaboli, i. Job. III. 8. Si verò CHRISTUM *in membris ipsius mysticis consideres*, nondum prorsus Diabolum subjectum esse, velinde patet, qvod adhuc tentare, i. Thess. III. 5. circumire ut Leo rugiens, i. Petr. V. 8. magna cum ira ad incolas mundi venire, Apoc. XII. 12. Pios, ut cribret eos sicut triticum, expetere, Luc. XXII. 31. toties in Scriptura Sacra perhibetur. Hinc Apostolus etiam ejus Subjectionem plenariam *ratione nostri* ut futuram adhuc describit, dicendo: DEUS pacis conterat Satanam sub pedibus NB. *vestris* velociter, Rom. XVI. 20. Gmina huic tradit Judas Apostolus in Epistola, vers. 6. ubi Dæmones reservari in judicium magni diei docet, qvia nec consummatam omnibus modis pœnam adhuc dum accipiunt, Matth. VIII. 29. quippe qvibus non tam inflictum, quam paratum

paratum est Supplicium aeternum, Matth. XXV. 4. nec manifesta est illa per decretoriam Iudicis sententiam; ut loquitur immortalium in Ecclesiam JESU CHRISTI meritorum Theologus, Magnus FECHTIUS in Philocal. p. 10. seq. n. 9. Dominatur enim adhuc Diabolus, atque ut DEUS hujus seculi 2. Cor. IV. 4. operatur in filiis diffidentiae, Eph. II. 2. adeo ut nec pii in hac vita ab omni diabolica tentatione ac incursione sint prorsus immunes, sed, quoad in Ecclesia militante vivunt, semper cum illo pugnare debeant, Eph. V. 11. seq. Est tamen haec Diaboli ita circumscripta potentia, ut, nisi permissio divina accedat, nocere non valeat veris fidelibus, sed per DEI gratiam facile ipsi resisti ac in fugam dari hostis possit, Jac. IV. 7. ac superari per sanguinem & verbum testimonii sui, Apoc. XII. 11. In die autem iudicii plenè & perfectè sub pedibus piorum conteretur Satan, quando beati à potestate ejus prorsus liberati, ipsos etiam Angelos malos suo tum exemplo, tum suffragio sunt judicaturi ac condemnaturi, 1. Cor. VI. 3. Vid. B. Gerhardus L. de Vita eterna §. 56. p. 839. & B. Waltberus Quadrat. Miscell. p. 96. §. 72.

§. VIII. Idem quoque (b.) de Mundo ferendum est iudicium, h. e. de hominibus impiis, in hoc mundo viventibus, qui οἱ τὰ αὐτῷ τέττα, Luc. XX. 34. vocantur, nilq[ue] cœlestia curantes, tantum τὰ ἐπιγεία φροντίζονται, Phil. III. 19. Conf. Flacius in Clave Scripturæ sub voce Mundus p. 692. Fessilius in Adversariis Sacris Tom. I. Lib. 3. c. 2. p. 201. seqq. Hunc nempe hostem CHRISTUS quoque in propria persona spectatus devicit, ut ipse testatur: Bono animo esto te, ego vici mundum, Job. XVI. v. 33. quæ Subiectio præsertim facta est in glorificatione CHRISTI, quâ mundi iudicium siebat, ac Princeps hujus mundi ejiciebatur foras,

foras, Job. XII. 31. c. XVI. 11. Ratione nostri verò & hic hostis subjiciendus restat, qvapropter mundus totus in malo jacere, i. Job. V. 19. odiſſe pios, Job. XV. 18. c. XVII. 14. i. Job. III. 13. illosq; ut περικαθάρματα reputare i. Cor. IV. 13. legitur. Neq; ve verò huic hosti succumbunt fideles, sed qvæ DEI est benignitas, victores illius evadunt, qvia major est, qvi in illis, qvām qvi in mundo est, i. Job. IV. 4. omneq; ve ex DEO natum vincit mundum, & hæc est victoria, qvæ vicit mundum, fides nostra, i. Job. V. 4. In consummatione autem seculi & hic hostis penitus abolebitur in membris CHRISTI mysticis, ac mundi seductio non amplius imminebit beatis, qvia in cœlum, perfectæ beatitudinis, quietis & lætitiae locum, translati, ab omni deceptionis periculo erunt liberi. Gerhardus l. c.

§. IX. Progredimur ad tertium hostem, qvi est (c.) Peccatum, hujus qvoq; subjectionem visuri; Ubi denuò, si CHRISTUS ratione sui consideretur, ex Scripturis edocemur, illum vi meriti sui sufficientissimè totius mundi peccata expiasse. Omnia qvippe orbis peccata seu originale, seu actualia, qvocunq; ve ea veniant nomine, ipse portavit, sustulit, persolutione pretii omnium pretiosissima, & luitione pœnarum sufficientissima, ut loca Ef. XLIII. 24. Cap. LIII. 6. II. Job. I. 29. I. Tim. I. 15. Tit. II. 14. I. Job. I. 7. satis evincunt; Hoc ipso namq; merito peccata condemnavit, Rom. VIII. 3. Chirographum delevit, Col. II. 14. atq; ve sic unica oblatione consummavit in perpetuum omnes, qvi sanctificantur, Ebr. X. 14. At verò ratione nostri peccatum æq; ve originale ac actuale nobis inhærere proh dolor! inter omnes constat, qvæ causa est, qvod etiam de renatis dicatur, ipsos venundatos esse sub peccatum, peccatum ipsos inhabi-

C tare,

tare, *Rom. VII. 14. seqq.* ut ex h. l. solidissimis id demonstratum dedit argumentis *Celeberrimus DN. D. NEUMANNUS, Praeceptor meus etatem colendus, in Disp. de Peccato regenitatis attributo.* Peccatum enim Originale nunquam otiosum est, sed semper operosum, ac pravae alicujus radicis instar similes sibi fructus, peccata actualia, protrudit, adeo ut in renatis qvoq; lucta carnis & Spiritus apprehendatur, *Gal. V. 17.* atque peccatum ipsos circumstet semper. *Ebr. XII. 1.* Sustulit namque CHRISTUS peccata, non ea radicibus evellendo & totaliter extirpando, sed pro illis plenissimè satisfaciendo, renatis ea non imputando, dominium illis afferendo, & in altero seculo penitus destruendo. Qvodsi enim per phrasin istam, qvā CHRISTUS sustulisse dicitur peccata mundi, totalem peccati eradicationem, non verò satisfactionem intelligas, seqveretur, totum mundum carere peccato, qvia totius mundi peccata, per agnum DEI, sunt sublata. Conf. *Meisnerus in Anthropol. Dec. I. Disp. VIII. p. m. 290. seqq.* *Qvendsted Syst. P. II. C. 2. qvæst. 12. p. 143.* Prückner in *Vindiciis ad Job. I. 29. p. 543. b.* Prorsus itaque Ψευδόμενος est illatio Pietistarum, qvi ex hac ratione, qvòd CHRISTUS nondum omnia peccata in nobis destruxerit, nosque plenè sanctificaverit, colligere volunt, CHRISTUM opus redemtionis haud perfecisse, nec adeo perfectum dici posse Servatorem. Sic enim Dipolius: Ehe Christus die Creatur GÖTTERES völlig von Sünden befreyet / hat der Mittler das Werk der Erlösung noch nicht vollendet. In *Glaubens-Bekanntnis* p. 20. Conf. *Dn. Bücheri Pietistam ασύμβολον C. 3. p. 38.* ubi plures hujus Democriti seu Dippelii flosculos repries; Præiverat huic P. J. Spenerus, his verbis: Zerstöre in Uns

in Uns alle Werke des Feindes / die noch übrig sind / und
werde also völlig unser Erlöser / dazu du Uns vom Vater
gemacht bist. In der Glaubens=Lehre p. 159. Simi-
liter in dem Glaubens=Trost p. 639. ex 1. Job. III. 8.
Christus muß die Werke des Teufels in Uns warhaftig
und völlig zerstören / es liegt dem HERRN ein Theil
seiner Ehre mit daran / daß Er nicht ein halber / sondern
ganzer Erlöser sey. Manifestè enim hoc modo *confun-*
ditur officium CHRISTI Sacerdotale cum ejusdem fructu, qvia,
licet impii fructu ejus excidant, tamen per hoc non
enervant officium ejus Sacerdotale ; Deinde constat,
CHRISTUM diserta voce in ara crucis exclamasse ;
Consummatum est, ut significaret, omnes officii partes
se implevisse, Job. XIX. 3. eoqve Sacerdotem τελειωμένον
se præstitisse, Hebr. VII. 28. Qvinimò cum propter carnis
reliquias impossibile sit, hominem non peccare, 1. Reg.
VIII. 46. adeoq; in nullo homine, qvoad vivit, peccatum
penitus destrui possit, per hanc hypothesin seqveretur,
CHRISTUM nullius hominis in hac vita consumma-
tum evadere Redemptorem. Vid. *Theologorum Witteberg.*
Antwort und Rettung der Warheit / P. II. Art. 3.
ib. 7. p. 121. Celeb. Dn. D. Schelwigii *Synops. Controv. Art. VII.*
quæst. 5. p. 93. Lubenter interim concedimus, merito
CHRISTI non modo gratiam salvandi, sed & sanctifi-
candi adscribendam esse, ut ex hac causa peccatum in
regenitos non dominari, Rom. VI. 11. sed ipsi, ex rege-
nationis gratia, in illa dominari possint, Gen. IV. 7. &
hoc pacto, per quodianam mortificationem, magis
magisqve à peccato liberentur credentes. *In regno autem*
gloria & hic hostis ratione nostri plenariè subjicietur ; Omnes
enim peccati causæ à beatis aberunt, non erit in iis

C 2

peccandi

peccandi voluntas, nec delinqvendi facultas, eruntqve
in bono perfectè confirmati & à peccandi periculo libe-
rati, qvæ peccati absentia ad bona vitæ æternæ priva-
tiva pertinet, juxta Königium Theol. Posit. Loc. de Vita eterna
§. 302. p. 63. Cœterūm qvod qvæstionem istam attinet:
An damnati in inferno adhuc sint peccaturi? malumus cum
Gerhardo L. de Morte eterna §. 44. Calovio Syst. Tom. 12. c. 6.
p. 567. Bayero Theol. Posit. P. I. c. 7. §. 9. Fechtio loc. citand.
affirmativam amplecti, qvàm cum Danbauero Hodosoph.
Phæn. 4. Schertzero Syst. Loc. 24. §. 9. p. 651. Osiandro Colleg. Syst.
Part. VI. p. 229. aliisqve negativam tenere.. Videatur
Celeb. Dn. D. Fechtii Consideratio statûs damnatorum, ubi XX.
argumentis affirmativam defendit, totidemqve aliis,
pro negante adductis, respondet. Conf. Ejusdem Philo-
calia p. 41. seq.

§. X. Ultimum deniqve hostem qvod attinet, qvi
secundum Apostolum v. 26. (d.) *Mors est, certum est,*
& hunc CHRISTUM, *in propria persona consideratum*, sibi
subjecisse; Sicut enim impossibile erat, illum à morte
teneri, *Actor. II. 24.* mortemqve ipsi dominari potuisse,
Rom. VI. 9. Vid. B. D. Alberti Disp. *An Mors CHRISTO fuerit*
dominata? ita etiam per mortem suam destruxit eum,
qvi mortis habebat imperium, *Hebr. II. 14.* atqve mortis
factus pestis, *Hos. XIII. 14* hac ipsa destructione mortis
in lucem produxit vitam & ἀγαπίαν, *2. Tim. I. 10.* At
verò *membra CHRISTI mystica si spectes*, respectu illorum
hujus quoqve hostis subjectio plenaria instat.. Non
enim nostram facimus sententiam, qvam in Anglia
defendit Job. Asgil in peculiari libello (qvem in german-
icum conversum sub tit. *Die Unsterblichkeit der See-
len an Leib und Seel* / Lipsiæ 1702. edidit Summè Re-
rendus

rendus DN. D. PRITIUS noster, ac peculiari Dissertatione de translatione in vitam æternam sine transitu per mortem refutavit,) qvô asserit, qvòd nimirum, sicut vi meriti CHRISTI effugere queamus mortem æternam, ita non minus, vi ejusdem meriti, effugere possimus mortem temporalem, adeoqve immortales fieri; Medium autem conseqvendi hanc immortalitatem esse fidem prorsus heroicam, qvâ & mortem effugerit Henoch. Hoc namqve somnium Scripturæ è diametro adversum est, qvippe qvæ omnibus hominibus moriendi necessitatem, vel ad minimum aliquod mortis analogum instare docet, Rom. V. 12. Hebr. IX. 27. Psalm. LXXXIX. 49. Nec obstat, CHRISTUM mortem ita destruxisse, ut vitam produxerit in lucem, 2. Tim. II. 10. respondet enim ipse Servator, per hanc spiritualem intelligi vitam, qvæ cum morte temporali omnino consistere potest: Qvi in me credit, inquit, vivit, etiamsi morietur. Job. IX. 25. Nervosè, & ut solet solidè hæc recenset, & objectiōibus Asgillianis respondet, singulare Ecclesiæ nostræ Decus, Venerandus DN. D. V. E. LOESCHERIUS, Praeceptor nunquam sine grata mente mibi nominandus, in Recensionibus Nov. Antiquis de Anno 1702. p. 28. seqq. ubi plura de hac controversia legi possunt. Destruxit autem CHRISTUS mortem, non formaliter, ut non moreremur, sed finaliter, ut à morte tandem aliquando liberemur, vel sustulit, non ut non sit, sed ut non ob sit piis, sunt verba Qvenstedii Part. II. Syst. pag. 37. Hinc Theologi liberationem nostram à morte ita factam docent, ut CHRISTUS illam destruxerit (1) timorem mortis in nobis extinguendo, Hebr. II. 14. (2) mortem in aliquid melius commutando, ut piis ac credentibus sit salutaris via & transitus in meliorem vitam,

Job. V. 24 ita ut mors pristinam suam naturam & qualitatem, quam extra CHRISTI satisfactionem ac meritum habuit, non obtineat, sed piis & credentibus mutetur in suavem somnum & veræ vitæ exordium, in peccati exterminium & omnium malorum levamentum; (3) in media morte vivifica consolatione nos sustentando, ac denique (4) post mortem corpus nostrum è terre pulvere resuscitando. Gerhardus Loc. de Morte §. 47. Interea, *Mors corporalis*, utrum & quo pacto pœna peccati dici possit? nostrum non est h. l. prolixius inquirere. Belgarum de hac controversia inter se recentissima certamina exhibit modò laudatus LOESCHERUS l. c. de An. 1704. p. 287. Ut verò, quæ Theologorum nostræ Ecclesiæ de hac quæstione mens sit, pateat, accipe paucis exasciatum judicium *Summè Venerandi DN. PRÆSIDIS ex Programmate de Desiderio Moriendi in die Parasceves p. 7.* Verè quidem pœna est illa (Mors) impiis, quibus ob peccata, ab irato scelerumque vindice DEO, ita immittitur, ut nihil beneficii ex ea morientibus expectandum sit, quandoquidem aditus ipsis est ad inferni supplicia nunquam finienda: Alia ratio mortis piorum & justificatorum, quæ tantum abest, ut pœna propriè dicta sit, ut beneficium potius haberi mereatur, à paterna misericordis DEI manu acceptum. Remedium enim est calamitatum omnium, quibus subinde in his terris fideles DEI servi exercentur, & medium viaque, quæ ad æternæ Paradisi gaudia ex voto transferuntur. Vid. Schertzerus Syst. p. 548. seq. In consummatione autem seculi plenariè quoque mors subjicietur beatis, ubi mors prorsus erit mortua, ejusque memoria penitus extincta, ut illam non amplius metuere cogantur beati, quia hereditatem cœlestem obtinebunt in omnem æternitatem. Hinc notanter

tanter dicit Apostolus: *Cùm corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc NB. FIET SERMO, qvi scriptus est: Absorpta est mors in victoriā, 1. Cor. XV. 54.*

§. XI. Sufficere hæc omnino de Subjectionis Filii termino poterant, nisi fucum hīc nobis faceret J. W. Petersenius, qvando Subjectionem τῶν πάντων activam ratione CHRISTI, in exaltatione ejus plenariè factam negat, eamque in Regno Chiliastico demum obtinendam asserit, aut ad minimum manifestationem Subjectionis istius activæ, non ad finem mundi, sed ad Chiliaſmi auspicia refert, adeò enim lubricus est, more Fanaticorum, ut tenere eum vix possis, dum mox CHRISTUM in cœlos evectum regnasse hactenus concedit, mox in millennio demum Regnum suum consecuturum docet, ut ita, ex mente ipsius, finis Regni Chiliastici sit terminus à quo Subjectionis CHRISTI passivæ. Sic enim scribit in der Wichtigkeit der Verkündigung des Reichs IESU Christi / p. 33. Nach den tausend Jahren aber / wen̄ Er auff eine sondersbare Art und Weise regieret hat/ (den̄ Er muß herrschen) bis̄ Er alle seine Feinde zum Schemel seiner Füsse lege / 1. Cor. XV.) so überantwortet Er dem Vater das Reich / und wird selbst unterthan dem / der Ihm alles unterthan hat/ auff daß GOTT seyn alles in allen. Gemina docet in der Wahrheit des herrlichen Reichs / Part. I. pag. 55. Paulus redet von einen solchein Reich / (de traditione Regni ex 1. Cor. XV, 24. Sermo est,) da Christo alles unterthan ist; welches von dem Gnaden-Reich nicht kan gesagt seyn/ nach welchein NB. das wenigste Ihm annoch unterthan ist / und da seine Feinde NB. noch

NB. noch meistentheils herrschen / so mag gleichfals die
 Rede allhie nicht seyn von der grossen/ ewigen und un-
 beschreiblichen Herrlichkeit/ die nicht soll überantwortet
 werden / und nie ein Ende haben soll / darumb so wird
 hie geredet von einem Regno intermedio, welches ein
 Ende hat/ und bey dem Ende auffhört / wenn die ad-
 ministratio TALIS regiminis soll überantwortet wer-
 den; qvod deinceps l. c. ut & p. 98. sq. latius perseqvi-
 tur, & imprimis in der Antwort auff Gr. Sand-
 hagens Sendschreiben Num. 3. p. 17. seqq. prolixius
 inculcat. At ictericis prorsus similis mihi videtur
Petersenius; Uti enim istiusmodi morbo laborantibus,
 omnia, oculis eorum subvenientia, flava apparent,
 ita à Petersenio omnia Scripturæ dicta, de novissimis
 agentia, in eum sensum detorquentur, qvi cum hy-
 pothesi semel animo concepta consentiat, cùm tamen
 sensus Scripturæ non inferri, sed efferri deberet, ut
 regula Exegetarum docet. Cùm autem à Scopo no-
 stro alienum sit, Chiliasmi h. l. refutationem instituere,
 qvod abunde præstitère alii, paucis saltem, qvòd ra-
 tio, à Petersenio adducta, nihil malæ ipsius causæ pa-
 trocinetur, ostendemus. Ex illis nimirum, qvæ supra
 tradidimus, satis constat, statim in exaltatione CHRI-
 STO omnia totaliter esse subjecta, ut nihil demum
 sub auspicio regni Chilasticci, qvod falsò prætendi-
 tur, ipsi subjiciendum restet. Febriculosa proinde con-
 sequentia est, qvâ in regno intermedio Subjectionem
 omnium demum fieri inde probat Chiliasta, weil Ihm
 in dein Gnaden-Reich das wenigste noch unterthan ist/
 und da seine Feinde noch meistentheils herrschen ; cum
 ex eadem ratione, ut iωαθελιως loqvar, nec in regno
 Chilia-

Chiliastico omnia CHRISTO subiecta forent, qvoniā, ipso fatente Petersenio, ibidem non solum Mors, hostis novissimus, destruēta non erit, **in der Wahrheit des herrlichen Reichs** / p. 98. sed etiam in illo regno adhuc impii reperientur, qvorum alii, durante isto millennio successivè convertentur l.c.p. 136. & p. 154. alii autem in peccatis morientur, qvos vocat, die Sillider von hundert Jahren / die in den tausend Jahren sterben / **in der Antwort aufss Sendschreiben pag. 20.** Et qvis est, qvi nesciat, qvæ de Gog & Magog, tempore Chiliasmi adhuc superstite, tradunt Chiliaстæ? qvòd nimirum ab his hostibus regni istius incolæ obſidione aliquando cingentur, ad prælium provocabuntur, ac armis infestabuntur. Ita enim Petersenius: Was thut diese durch den Satan versamlete Menge der Heyden (Gog und Magog)? Sie treten auff die Breite der Erden / und uirringen das Heerlager der Heiligen/ und die geliebte Stadt/das Jerusalem auff Erden. **Bekanntnis** / Qvæst. 85. Qva ratione cum per contradictiones suas seipsum satis refutet Chiliaſta, tantum abest, ut nos in suam pertrahat sententiam, ut inde & magis in nostrâ, qvam in sacris fundatam scimus, sententiâ confirmemur.

CAPUT II.

De Subjectionis Subjecto.

§. I.

VIdimus hucusque, prolixius aliquantum, Subjectionis passivæ terminum, nunc inconcussopede pergimus ad *Subjectum, seu Personam istam,*

D

cuius

cui Subiectio illa tribuitur, vel de qvo illa prædicatur, qvod futurus fit ὁ παῖς τοῦ θεοῦ, considerandum. Hocce autem perspicuè exponit Apostolus, Filio DEI eam adscribendo, his verbis τότε καὶ αὐτὸς ἡ νίκη ὁ παῖς τοῦ θεοῦ. Sunt eqvidem nostratum Theologorum non pauci, qvi hīc per metonymiam Subiecti Filium DEI, seu CHRISTUM, pro Ecclesia accipi existimant, qvos inter B. Tarnovius, teste Glasio in Phil. S. Rhet. S. p. 44, in Comment. in Mich. IV. ita scribit : CHRISTUS ille mysticus, 1. Cor. XII. 12. Actor. IX. 4. Gal. II. 20. in suis membris DEO Patri peculiari modo subjicietur, qvatenus deinceps se totos ei dedunt, nihil aliud qværentes, &c.; Qvam etiam suam facit laudatus Glasius l. c. p. 352. dum ita pergit : Qvod autem de Filii DEI Subjectione b. l. dicitur, de corpore ejus mystico, credentibus & electis intelligendum, qvorum gloria per κοινωνίαν capiti CHRISTO adscribitur. Consentiunt Vistorpius in Annotationibus Biblicis ad b. l. Waltherus in Harmonia in b. l. qvi provocat ad consensum Nazianzeni, Cyrilli, Origenis & Ambrosii; Sed liceat mihi, salvâ tantorum Ecclesiæ luminum autoritate, modestè dissentire, atqve affirmare, hanc sententiam, si exclusivè eandem accipias, aliquo modo Subiectum qvidem sistere, sed non totum exhaustire, cùm ipsa Filii persona ab hac Subjectione excludenda minime sit, sed ita potius de illa sit habendum, qvòd cum CHRISTO, tanquam Capite, membra ipsius simul sint subjicienda. De CHRISTO enim ejusque regno Apostolus apertè agit, non de Ecclesia. Confirmat hoc pronomen relativum αὐτὸς, qvando dicitur αὐτὸς ἡ νίκη, ipse Filius in propria persona, de quo nimirum in antecedentibus dixerat Paulus, qvod fit primitiæ dormientium ac resurgentium v. 23. αὐτὸς ἡ νίκη,

qui

qui regnum Patri traditurus est, v. 24. cui Pater omnia in manus ipsius tradidit, atque eidem omnia subjecit, v. 25. seqq. Ex quibus satis patet, ipsam CHRISTI personam, Subjectionis hujus passivæ, primarium esse subiectum, nec ad solos Electos eam adstringi posse. Conf. Georg. Königii Vindic. Sacrae Loc. 28. p. 134. Vinarienses in b. l.

§. II. Quamvis autem Filii DEI nomen variis in Scriptura S. subiectis tribuatur, ob varios filiationis modos, quvarum in sacris fit mentio, ex quibus PRIMA fit per creationem, ALTERA per adoptionem, TERTIA per eandem numero essentiae communicationem, ac QVARTA deniq; per unionem, atque exinde satis pateat, quod non unius generis Filii DEI dentur, quilibet tamen facile videt, verum ac naturalem DEI Filium h. l. ab Apostolo intelligi, quod antecedentia praedicata ipsi attributa satis demonstrant quippe quæ nulli ex reliquis creaturis, quibus Filiorur DEI nomen tribuitur, competere possunt. Dicuntur enim Filii DEI (1) Angelii Job. XXXVIII. 7. & Adam Luc. III. 38. per creationem immediatam, sive κατὰ χάριν κλίσεως, omnesq; homines per creationem mediatam, Mal. II. 10. (2) Omnes credentes per adoptionis gratiam, κατὰ χάριν υἱοθεσίας, Gal. IV. 5. Job. I. 9. Conf. Gerhardus in Exegesi Loc. IV. p. 1175. Lysenus in Syst. p. 1562. Sed de nullo horum asseri potest, quod sit abolitus omnem principatum, potestatem ac virtutem, quod omnes inimicos sub pedes suos ponet, omniaque sibi subiecturus sit, unde remanet, quod (3) CHRISTUS ipse verus ac naturalis DEI Filius h. l. intelligendus veniat per αὐτὸν τὸν υἱὸν, cui Subiectio illa passiva adscribitur. Hic enim κατ ἐξοχῆν vocatur DEI Filius, & quidem secundum Divinam naturam, ob ejusdem numero essentiae communicationem, ubi Pater æternus,

nus, alteri personæ, nempe λόγῳ, totam suam atque numero eandem essentiam communicat per æternam generationem, quippe quæ est actus ille æternus, quo ab æterno DEUS Pater, Filium suum sibi consubstantialem & coæqvalem, verè, proprièqve, hyperphysicè tamen, genuit, gignit & gignet, *Ps. II. 7. de qua prolixè vid. Celeb. DN. D. GRAPPI Disert. de Generatione Messiae æterna.* Secundum humanam autem naturam (4) dicitur CHRISTUS DEI Filius per unionem & assumptionem humanæ naturæ in infinitam τὸ λόγον ὑπόστασιν, quâ non novus generatur Filius, sed alia natura in personam, quæ est Filius, recipitur; dicente Lysero l.c. Inde CHRISTUM Filium DEI naturalē secundum humanam naturam rectè dicimus; Non enim aliam Divinitatem habet ex communicationis gratia secundum H.N., quam illam ipsam, quam ex æterna Patris generatione habet, ideoqve ὁ λόγος carnem in hypostasin suam assumvit, ut esset proprius DEI Filius, sicut ante talis fuit in una natura; Alias nec Maria Virgo foret θεόντως, nec sanctum ex Maria natum Filius DEI vocari, *Luc. I. 35.* nec DEUS proprio Filio non pepercisse dici posset, *Rom. VIII. 32.* ubi disertè humana natura intelligitur, secundum illam namqve, propriè loquendo, non pepercit ei Pater. Nolim autem hæc ita accipias, quasi secundum hanc naturam dicitur Filius DEI naturalis *naturaliter*, seu per modum æternæ generationis, quod de Divina tantum affirmari potest natura, sed *personaliter* ex gratia unionis personalis. Vid. B. Qvenstedius Syst. P. III. c. 3. Membr. I. Sect. 2. qvæst. 8. p. 149. seqq. Schertzerus Syst. Loc. 8. §. 8. p. 182. seq. Hic est ille naturalis ac id est τὸ θεὸν, quem Patri suo subjiciendum esse asserit Apostolus.

§. III. Hoc

§. III. Hoc autem paulò uberiorem adhuc meretur disquisitionem, an secundum Divinam, an humanam tantum? aut secundum utramque naturam sit subjiciendus? De Divina tantum hanc Subjectionem interpretandam esse, nemo Orthodoxorum facile affirmaverit, Sed an de utraque ea prædicari possit? Non convenient Doctores. B. eqvidem Schomerus in Exegesi I. Epist. ad Corinth. ad b.l. de utraque exponit his verbis: *Qvæ Subjectio, si ad naturam etiam Divinam trabatur, θεοπρεπῶς intelligenda erit, de ordine originis & operationis, si ad naturam humanam, certum est, eam etiam in statu exaltationis, qvando communicatis Divinis idiomatibus fulget, tamen in se creaturam esse, Creatoris subjectam.* p. 113. Ipse quoque Königius in Vindiciis Sac. l. c. quamvis initio, p. 138. videatur de humana tantum natura hanc explicare Subjectionem, in sequentibus tamen p. 148. secundum utramq; naturam isthanc CHRISTO tribui posse concedit: *Qvia, inquit, in utraque natura, fundamentum & causa latet ob quam Patri suo subjicitur possit, in Divina scilicet filatio, in humana, creatio, in DEUM τὸν λόγον assumptio, & exaltatio.* De humana autem tantummodo eam exponunt B. Lutherus l. c. Flacius in Annotationibus in N. T. p. 814. Vinariensis in b. l. Chemnitius de duabus in CHRISTO naturis p. m. 381. Calovius Socinism. Profl. p. 675. Schertzerus Colleg. Anti-Socin. p. 577. Sebst. Schmidius in Paraphrasi Epist. I. ad Corinth. in b. l. p. 872. & alii. Potius igitur hac in parte τὸ επέχειν tenere malo, quam, quod Subjectio ista secundum Divinitatem quoque CHRISTO competit, affirmare. Valde enim dubito, an ob æternam generationem atque ratione originis, quia est DEUS de DEO, & Lumen de Lumine, ut loquitur Symbolum Nicænum, Filio talis Subjectio competere

D 3

possit:

possit; Sic enim, ex eadem ratione, etiam Spiritus S. ob processionem æternam, Patri & Filio subjectus dici deberet, qvod tamen ullum Theologorum nostrorum asseruisse unquam, non facile crediderim. Essentiæ namque, majestatis, gloriæ & potentiae Divinæ οὐσία, huic assertioni adversari videtur, cùm in Trinitate nihil majus vel minus, nihil prius vel posterius sit, ut Symbolum Athanasii habet; Conf. Joh. V. 23. c. X. 30. c. XVI. 15. Neqve enim Petavio Jesuitæ credimus, afferenti, λόγον naturam humanam sibi copulando, capite quasi diminutum & à dignitate sua dejectum videri; qvod φορητὸν ἀκυσμα solidè convellit MAGNIFICUS DN. PRO-CANCELLARIUS in Disp. Ultrum non fuit infra dignitatem Majestatis Divine naturam induere humanam? Sed, ut dixi, de hac Subjectione Filii, secundum Divinitatem, alios audire, quām certi quid asserere malo; Si enim alibi, hīc certè verissimum est illud Augustini: Tūtius auditur, quām docetur veritas. Evolvatur interea B. Qvenstedius Syst. Part. I. cap. IX. Sect. 2. quæst. V. ubi rejecta M. Henrici Nicolai Logici Dantiscani heterodoxia profana, qui Filium & Spiritum S. sub summo DEO collocat, & prerogativam Patri p̄e reliquis personis tribuit, & adducta Hilarii aliorum antiquiorum Patrum doctrina, Patrem Filio maiorem ratione originis, afferentium, ita hac de re judicat: Accuratores tamen Ecclesiæ Doctores originem non inferre aliquam excellentiam vel majoritatem agnoscunt, eamque αἰνιγολογιαν, qvod Pater ratione originis major sit Filio, dimitunt, pag. 365. Qvoad humanam autem natu- ram CHRISTUM dici posse υπολεγμένον Patri, nullus dubito affirmare. Hæc enim illa natura est, secundum quām omnia sub pedes ejus tradita atqve subiecta sunt, ipseqve

ipseqve regnum Patri æterno tradet; Hæc illa natura est, qvæ DEUM Patrem Caput suum agnoscit, *i. Cor. XI. 3*; Hæc est respectu cuius Patrem se majorem esse confitetur Filius *Joh. XIV. 28*. seipsum verò minimum in regno cœlorum appellat, *Matth. XI. 11*. Hæc denique ea est natura, secundum qvam, etiam in exaltatione, Filius Patrem DEUM SUUM vocat, *Joh. XX. 17. Apoc. III. 12*. atqve Pater DEUS CHRISTI nominatur, *i. Cor. III. 23*. qvia CHRISTUS secundum Divinam naturam Patrem qvidem, sed non DEUM habet. Vid. Kromayeri *Comment. in Apocal. p. m. 83*. Addit has rationes Königius *l. c.* qvia (1.) is, qvi subjicitur, voluntatem aliquam habet, qvam comprimit ad voluntatem præcipientis; At Patris & Filii una est voluntas ratione DEITATIS, Ergò ratione humanitatis tantum subjectus erit. (2.) Omnis Subjectio relationem qvandam dicit ad præceptum & obedientiam, qvoniam proprius actus personæ subjectæ, ut sic, est obedire, CHRISTUS autem qvâ DEUS, nec obediens, nec inobediens propriè dici potest. (3.) Provocat ad autoritatem Ambrosii *qui Libr. 5. de Fide cap. 6.* ita scribit: CHRISTUS tradet Regnum, ut ♂ Filius hominis Subjectionem, utique per conditionem carnis, non per maiestatem Divinitatis, agnosceret. Cui è Scholasticis adstipulatur *Thomas Part. 3. qvæst. 20. Art. 1.* Qvod CHRISTUS, inquietus, sit subjectus Patri, non est simpliciter intelligendum, sed solum secundum humanam naturam: etiam si hæc determinatio in Scriptura non apponatur, qvam tamen convenientius est apponere, ad evitandum errorem Arii, qui posuit Filium minorem Patre.

§. IV. Objici qvidem nobis poterat, CHRISTUM dominatum esse secundum utramque naturam, ideoqve etiam secun-

secundum utramque Subjectionem de illo affirmandam esse; At eadem consequentia dices: CHRISTUS vixit secundum utramque naturam, Ergo etiam quoad utramque mortuus est? quod tamen $\alpha\tau\epsilon\theta\lambda\omega\gamma\sigma\tau\alpha$. Sic totus homo, anima & corpore constans, vivit, ideone quoque quæ animam & corpus moritur? $\alpha\tau\alpha\pi\sigma\tau\alpha$. Neque illorum nostram sententiam labefactat contradictio, qui obvertunt, *actiones & passiones toti personæ tribuendas esse*, adeoque Subjectionem hanc passivam, quoad utramque naturam CHRISTO adscribendam esse; Nam non negamus toti personæ hanc Subjectionem competere, affirmamus potius, *totum CHRISTUM esse subjiciendum*, h. e. personam illam, quæ DEUS & homo est, sed non secundum suum *Totum*, i. e. quoad utramque naturam, sed tantummodo ratione humanæ naturæ. Ut enī, quamvis anima sola intelligit, non corpus, ille tamen intelligendi actus rectè supposito tribuitur, & dicitur: Homo intelligit; verè etiam, ad eundum modum, homo perhibetur flagellari, vulnerari, occidi, et si non anima sed corpus ista sustineat: Sic pari ratione totus CHRISTUS, DEUS & Homo, subjectus Patri suo rectè dici potest, et si haec Subjectio quæ utramq; naturam de illo prædicari non possit, sed humanæ tantum competit naturæ. Dicitur namque, ut paucis omnia complectar, æterni DEI æternus Filius subjectus esse, non (α) $\chi\tau\omega\delta\omega\zeta$, ac secundum essentiam, ut argumenta §. 3. adducta satis evincunt, sed (β) $\psi\pi\sigma\tau\alpha\gamma\omega\zeta$ seu personaliter atque actu personæ, quatenus secunda DEITATIS persona humanam illam carnem, secundum quam subjectus Patri dicitur, in $\psi\pi\sigma\tau\alpha\gamma\omega\zeta$ suam assumit, eidemque personalitatem suam communi-

municavit; ut & (γ) ἴδιον οἰητικῶς, per appropriationem, qvia Divina natura Subjectionem humanæ naturæ, propter communicationem idiomatum, ita sibi appropriat, ut inde ipsius DEI habeatur Subje&tio, uti pariter hoc modo, τὸ nasci, pati, mori, &c. de ipso prædicatur, qvando ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς imperfectus *Act. III. 15.* Dominus gloriæ crucifixus, *2. Cor. II. 8.* ipseqve DEUS Sangvinem suum effudisse legitur *Act. XX. 28.*

CAPUT III.

De

Causa efficiente Subjectionis.

§. I.

Subjectionis verò vox, cum non φύσεως sive naturæ nomen sit, sed εἰ τῷ πρός λ., ut respectum habeat ad alium, cui alter subjectus esse dicitur, res ipsa postulat, ut à contemplatione subjecti subjiciendi provehamur ad Causam efficientem istius Subjectionis, sive personam istam, qvæ Filium sibi subjicit, considerandam. Hæc autem, Apostolo describente, est is, qvi Filio activè omnia subjicit, nempe Pater æternus, qvando asserit, Filium subjectum iri τῷ υπόλαξιν αὐτῷ τὰ πάντα; Qvæ verba ita vertenda existimat Piscator, **dem der Ihm wird unterworffen haben/ non verò, ei qvi subjecit,** hac addita ratione: *Neque enim jam subjecit, sed suo tempore subjecturus est;* in *Analysi Logica prioris Epist. ad Corinth. in b. l. p. m. 198.* Iam eqvidem constat, Aoristos præter significationem Præteriti etiam pro Præsenti & Futuro apud Græcos usurpari, uti *B. Glasius in Grammatica S. Tract. 3. can. 47. pag. 372. seqq.* magno ostendit

E

exem-

exemplorum apparatu. At enim verò, cùm ordinaria Aoristorum Significatio sit Præteriti temporis, qvô minus ab ordinaria eorundem acceptione discedamus, obstant qvæ supra de Subjectione plenaria CHRISTO in propria persona jam facta, diximus. Videtur quoque ex negata communicatione idiomatum hæc Piscatoria enata expositio, qvia nimirum per hypostaticam unionem, Divinam & infinitam τὸς λόγος omnipotentiam humanæ CHRISTI naturæ communicatam esse, negat Calvinianus, eidemque omnipotentiam saltem impropriè sic dictam, finitam & intermedium inter creatam & increatam, qvæ minor sit omnipotentia DEI, major tamen virtute omnium Angelorum a chominum, tribuit; cùm tamen una numero Divina potentia sit, qvæ CHRISTO secundum Divinam æqve ac humanam naturam competit, licet modus habendi sit diversus, atqve qvoad Divinam, essentialiter, qvæ humanam verò naturam personaliter ipsi conveniat. *Vid. B. Qvensted. Syst. Part. III. c. 3. Memb. I. Sect. 2. qvæst. II. pag. 167. seqq.*

§. II. Cæterum qvod ipsam Subjectionis Filii *Causam efficientem* attinet, vel qvinam Filium sibi subiectum habeat, constat ex descriptione Apostoli, *qvod Pater æternus hic potissimum respiciatur*. Hic enim ille est, qvi Filio cuncta subjicit, ipsique dedit omnem potestatem in cœlo & in terra *Matth. XXVIII. 18*; Hic est ille antiquus dierum, qvi Filio Hominis, i.e. CHRISTO homini, dedit potestatem, honorem & regnum *Dan. VII. 13. seqq.* Hic est, qvi Filium superexaltavit & donavit ei nomen, qvod est super omne nomen *Phil. II. 9*. Hic est, qvi Filio regnum Gratiae administrandum tradidit,

dit, qvod à Patre sibi traditum Filius in novissimo die Patri iterum traditurus dicitur v. 24. Interea verò non eo inficias, sed potius ambabus largior, *etiam ipsum Filium quā Divinam naturam, nec non Spiritum Sanctum ad hanc Subjectionem activam concurrere*, adeoqve ob essentiæ Divinæ unitatem ac æqvalitatem omnibus tribus DEITATIS personis rectè istam tribui posse. **FILIUM** enim, quā **DEUS** est, qvod attinet, nullatenus eundem ab hac Subjectione activa τῶν πάντων esse excludendum, vel inde patet, qvod ipse per æternam potentiam humanæ suæ naturæ subjicit omnia, eidemqve virtutem istam infinitam, cuncta sibi subjiciendi, quam actu naturæ habet, actu personæ communicavit. Sicut enim Pater ipsi subjecisse omnes hostes dicitur *Ps. CX. 1*: ita qvoqve Filius sibi ipsi eos subjecit, *1. Cor. XV. 25*. juxta virtutem illam, secundum quam omnia sibi subjicere valet, *Phil. III. 21*. Cum & hic istud CHRISTI valeat: Qvæcunqve Pater facit, ea ὁμοίως facit & Filius, *Joh. V. 19*. Nec de *Spiritu Sancto* hoc ipsum ullo modo ambigi potest, cum hæc Subjection, quā Filio omnia subjiciuntur, sit opus DEI ad extra, atqve extra essentiam DEI in humana CHRISTI natura peragatur, ideoqve etiam ut singulis Divinitatis personis æqvaliter conveniat necesse sit; **Qvis enim nescit**, qvod *Spiritus S.* æqve ac reliqvæ Divinitatis personæ **CHRISTUM** hominem donis infinitis unxerit, atqve eo ipso infinitam omnipotentiam carni CHRISTI donaverit, *Ps. XLV. 8*. Vid. *B. Sebast. Schmidii Diss. de Unctione Messiae*. Interim verò Patri hæc appropriatur imprimis Subjection, qvod Filio cuncta subjecerit, qvia Filius hanc majestatem non à se habet, sed à Patre, ceu fonte SS. Trinitatis, per æternam gene-

E 2

ratio-

rationem. *Essentialiter* itaque, ut paucis omnem rem expediam, tota SS. Trinitas, CHRISTO, quâ homo est, illam dederunt majestatem propter unitatem essentiæ; *Appropriative* Pater æternus Filio omnia subjecit; *Terminative* autem ac *personaliter* à solo Filio suscepit hujus doni facta est, non à Patre & Spiritu Sancto vid. omnino sæpius laudatus *Höpffnerus l. c. p. 282. sqq.* ubi, cur Subjectio omnium activa, quæ Filio cum Patre communis est, soli Patri tribuatur? optimè exponit.

§. III. Hic itaque Pater, qui est causa efficiens subjectionis activæ Filio factæ, ut de illo appropriativè dicatur, quod sit ὁ πατὴρ τῶν ἡμῶν τὸν πάταγον, eadem ratione Subjectionis passivæ, quâ ipsimet Filius subjicitur, causa efficiens dicendus est, ita tamen ut CHRISTUS homo sibi ipsi quâ Divinitatem nec non Spiritui Sancto pari modo sit subjectus. Quid enim causæ sit, cur negares, *humanam CHRISTI naturam ipsi Filio quâ DEUS est subjectam esse*, non video? cum sibi ipsi quoque satisficerit Filius, mundum sibi, quia DEUS est, reconciliando 2. Cor. V. 19. seipsum ad opus redemptionis misericordia, Esa. LXI. 1. nec non sibi ipsi activè omnia subjecerit. Phil. III. 21. Negari enim non potest, CHRISTUM hominem, quamvis in consortium SS. Trinitatis per & propter unionem personalem electus sit, atque personaliter ad SS. Trinitatem pertineat, tamen ratione essentiæ nunquam personis DEITATIS æqualem fieri aut exæquari. Vid. B. Qvensted. Syst. P. I. cap. 9. Sect. 2. qvæst. 13. p. 410. sqq. Unde veteres dixerunt: CHRISTUS est seipso major, & seipso minor. De Spiritu S. similiter hæc res evidens est; Quando enim hic Filium ad opus redemptiōnis, quâ humanam naturam, misisse dicitur, Esa. XLVIII.

XLVIII. 16. Et nunc misit me Dominus JEHOVA & Spiritus ejus, hæc missio utique de inferioritate ejus, secundum hanc naturam, testatur, qvia consistit in demandatione suscipiendi officii, adeoque cum imperio coniuncta est ac Subjectionem involvit. Vid. qvæ sub Præsidio MAGNIFICI DN. PRO-CANCELLARII in Disp. pro LICENTIA de qvæstione: *Utrum Filius à Spiritu S. fuerit missus?* differuit Dn. D. Ritter, An. 1706. ubi, qvomodo Spiritus S. CHRISTUM hominem tanquam major minorem cum imperio, non per solum consensum, qvæ in Divinis personis locum habet & nullam inferioritatem dicit, mittat, uberior ostenditur, §. 16. & 17. Ex his itaq; constabit, in subjicienda humana CHRISTI natura totam SS. Trinitatem esse occupatam, atq; ut causam efficientem istius Subjectionis spectari posse, etiamsi DEO Patri peculiari modo ista tribuatur Subiectio, uti per eandem appropriationem etiam activa tñr nñlñ, Subiectio Filio facta ipsi adscribitur.

CAPUT IV.

De

Subjectionis Modo sive Forma.

§. I.

Exposuimus hucusque qvæ ad Subjectionem passivam Filii intelligendam necessariò præcognoscenda duximus; Vidimus Subjectionis Terminalium, Subiectum, sive personam qvæ subjicitur, nec non causam efficientem, cui Filius subjici debet, hinc, ut ad ipsam Formam considerandam progrediamur, res ipsa postulat. Hæc autem commodissimè tradi potest

E 3

pen.

per Antithesin, ut nimirum falsæ prius removeantur expositiones, ac deinde vera monstretur ac sana Psevdherminiis istis ex Scriptura opposita explicatio; Hoc enim modo veram sententiam ita tenebimus, ut ab opinionibus, à veritate exorbitantibus, nos contineamus & separemus, cum negari non possit, & hanc, de Subjectione Filii DEI doctrinam, ex earum numero esse, qvæ nostræ nos imbecillitatis commoneant, & ad qvas removendo magis qvam ponendo responderi possit..

§. II. Ex haec tenus dictis verò, ut & ex Apostolica descriptione satis qvilibet cognoscit, in præsenti loco *minime* nobis sermonem esse *de Subjectione CHRISTI in statu Exinanitionis*, sed de ista, qvæ non solum in *Exaltationis statu, in Regno Gratiae, sed etiam in Regno Glorie, post seculi consummationem locum habebit*, ac in omnem perdurabit æternitatem, qvæ multis modis à Subjectione ista in *Exinanitionis statu differt*. *ILLA* enim in *Exinanitione Subjectio servilis erat ac humilis, qvia unigenitus DEI Filius, propter salutem generis humani, servi formam assumisit, Phil. II. 7. servusqve factus est, Esa. XLII. 1. c. XLIX. 6. c. LII. 13. Matth. XX. 28. non ob ullam servilem coactionem, uti *Christoph. Ostorodus Socinianus in Institutionibus suis*, ipsum impiè vocat *Mancipium, einen Leibeigenen Knecht und Sclaven / qvia mancipium ex necessitate & obligatione tale est, & coacte in hoc statu vivit, qvorum nullum in CHRISTUM cadit, Job. X. 18. sed ob officium redemptorium voluntariè suscepsum, quo & Patri inservivit, Ps. XL. 9. Job. IV. 34. & hominibus in procuranda & promerenda ipsorum salute, E. XLIII. 24. ut benè *B. Waltherus in Harmonia ad Cap. LIII. Esaiæ observat pag. m. 597.** HÆC verò in *Exaltatione Subjectio minimè**

minimè servilis est, sed glorioſa potius, cum plenario & non interrupto usu majestatis Divinæ conjuncta. Illa voluntariè ſaltem fufcipiebatur, hominum ſalutis cauſa; Hæc verò humanæ CHRISTI naturæ naturalis prorsus est, cum ipſa *ανθρωπότης* natura, Deitati, à qva dependet, ſubjectum eſſe arguat. Illa temporaria erat, atqve à primo incarnationis momento, uſque ad momentum illud, qvo corpus ejus vivificatum & cum anima redunitum fuit, ſaltem duravit; Hæc autem in omnem æternitatem permanebit, nec unquam finietur. Atqve hæc eſt iſta glorioſa ac æterna Subjectio, de qva hoc loco agimus.

§. III. Hujus itaqve Subjectionis modum qvod attinet, haudqvaquam illa fiet (1.) per mutationem ac conversionem humanæ naturæ in Divinam, ut qvosdam malè docuisse legimus. Chemnitius enim Lib. de duabus in CHRISTO naturis, pag. m. 46. & Balduinus Comment. in b. l. ex Augustino Lib. I. de Trinitate c. 8. obſervant, fuiffe qvi hanc Filii Subjectionem ita interpretati ſunt, qvod poſt extreum judicium humana natura abſorbeatur à Divina, ita ut in CHRISTO poſt extrema diem tantum Divina natura futura ſit, abſorptà prorsus humanā; Ubi Hilarius qvoq; huic opinioni accedere afferit Chemnitius. At enim vero qvid eſt ἀτερ γέα φῆς docere, ſi hoc non eſt? Stante enim hâc expositione, (α) CHRISTUS non eſſet Sacerdos in æternum, contra Hebr. VII. 3. Sacerdotium enim ad utramqve naturam ſpectat, & eſt actus personæ, juxta utramqve naturam. (β) CHRISTUS defineret eſſe verus homo in altera vita, atqve hoc pacto (γ) Unio personalis deſtruueretur, nec in CHRISTO daretur ἄλλο καὶ ἄλλο alia atq; alia h. e. Divina & humana natura.

(δ) Ever-

(d) Everteretur etiam regula Theologorum antiquissima: Qvod CHRISTUS semel assumpsit, nunquam depositus; atque denique (e) periculosus introduceretur Eutychianismus ac Apollinarismus, qui tales exæguationem ac conversionem naturarum in CHRISTO fingit, nisi forsan in eo differant, qvod Eutychiani illam naturarum conversionem ut jam factam, illi vero ut futuram describant. Alia inde enascentia absurdia lubens prætereo, illud modo addens, adeo ex h. l. commentitiam istam humanae naturæ commutationem in substantiam Divinam colligi non posse, ut potius Adversarios suo jugulemus gladio: *Hoc enim* (qvod Filius subjicietur Patri,) *ideo dictum est*, inquit AUGUSTINUS DE TRINIT. l. c., ne quisquam putaret, habitum CHRISTI, qui ex humana creatura susceptus est, conversum iri postea in ipsam Divinitatem. Chemnitius l. c. pag. 381.

§. IV. Neque (2.) describenda haec Filii Subjectio, per negationem Subjectionis antecedentis, quasi antea in regno Gratiae non sit Patri subiectus Filius, ut Sociniani eo sensu illam aceipiunt. Sic enim Schmalzius in Exam. 100. Errorum num. 22. docet, qvod CHRISTUS in cælis regnans non sit subiectus Patri, usque ad diem judicii, tunc vero, ut pote Patre inferior, ipsi plenarie sit subjiciendus; Vid. quoque Volkelius Lib. 3. de V. R. c. 29. p. 124. Easdem pariter tibias inflat Autor Cogitationum novarum de primo & secundo Adamo, quando hic tenebrio Socinianus §. 179. ita scribit: Cum nemo salutem assequi possit, nisi pro quo CHRISTUS prius apud Patrem intercesserit, apparet hinc, DEUM Patrem, concessâ sibi potestate dilecto suo Filio, non esse nunc omnia in omnibus, sed in hoc regimine, hominum ad salutem perducendorum, Filium suas proprias sibiq; peculiares & ab alio eatus non dependentes habere

habere partes, adeo ut in hoc Regimine Patri non sit subjectus quodammodo, sed Patris in hoc imperio socius, si ita loqui liceat, sine quo Pater hoc Regimen obire non posse ----- sed postquam Filius omnes ad salutem perduxerit, & finem suum fuerit assecutus, subjicietur etiam ipsi Patri, & DEUS erit omnia in omnibus. Qvod βδέλυγμα abunde confutavit Dn. D. Job. Schmidius Lipsiæ in Stricturis eruditissimis hujus Libelli §. 87. pag. 74. Nam & hic adversus ipsorum perversas Scripturæ depravationes, apprimè valet tritum illud Hebræorum axioma Hermeneuticum: *Omnis locus, quo abutuntur Hæretici habet responsonem statim à latere subjunctionem;* Ipse enim Apostolus huic contradicit explicationi versu preced. 27. his verbis: Cum dicit, omnia ei subiecta sunt, manifestum est, quod excipiatur, NB. qui subjicit ipsi omnia; Ex quo manifestò colligitur, quod secundum humanam naturam, etiam ante diem judicii, Filius Patre sit inferior, atque κατὰ σάρκα subiectus DEO, à quo ipsi ista tradita est ἐνέργεια cuncta sibi subjiciendi. Et certè si nullum aliud contra hanc expositionem militaret argumentum, illud sanè sufficeret, quod ex Intercessione CHRISTI, qui etiam ad dextram DEI constitutus pro nobis interpellat, Rom. VIII. 34 petunt Theologi, quippe quæ, ipsis alias patentibus Socinianis, inferioritatem Filii infra Patrem arguit. Conf. Calovius Socinism. Proflig. p. 671.

§. V. Neque (3.) illorum probanda expositio, qui illam explicant, per plenariam ac totalem regni depositionem ac abdicationem, ac si nimirum post hanc subjectionis declarationem Filius regnum prorsus sit depositurus, nec ulterius regnaturus, sed, ut Ex-Rex, nihil amplius futurus in altera vita, quam Dux, & primus in ordine

F

homi-

hominum, Patri æque cum omnibus subjectus, uti
 pariter Gens malesana Socinianorum exinde colligit.
 Vid. B. Frantzius *Tr. de Interpret. Script. p. m. 996.* Ita enim
Schmaltzius in Refut. Thes. Schopper de Trinit. p. 34. docet,
Regnum CHRISTI non esse æternum duraturum, quoniam ipse
subjiciendus sit DEO Patri, subjici autem & regnare esse con-
traria. Videatur idem docens *Ostorodus in Institutionibus*
Germanicis c. 41. quando adducto hocce Apostoli loco
 ita pergit: *Gewiflich so jemand aus diesen noch nicht*
verstehen kan / dass Christi Reich ein Ende haben werde/
der giebt zu verstehen / dass er nicht viel Verstand habe.
 At egregium sapientem! qui facit næ intelligendo ut
 nihil intelligat, atqve dum se sapientem esse credit,
~~ιμωρέαν~~ Rom. I. 22. Errat enim ac nescit Scripturam
Ostorodus, cui hanc sententiam è diametro adversam
 esse, cuivis vel obiter eam legenti patet. Est enim
 Rex æternus, cuius potestas nunquam desitura est,
Dan. VII. 14. cuius regnum finem non habebit, *Luc. I. 33.*
 cuius thronus semper & in æternum duratus, *Psalm.*
XLV. 7. Hebr. I. 8. desineret autem, ac finem haberet,
 si post consummationem seculi non amplius regnaret
CHRISTUS; Et verè classicus locus est, *Ephes. I. 21.*
 ubi de **CHRISTO** resuscitato ac exaltato dicitur, qvod
 positus sit ad dextram DEI, super omnem principatum
 & virtutem, non solum in hoc, sed etiam NB. in futuro
 seculo. Qui plura argumenta, æternitatem regni
CHRISTI evincentia, desiderat, evolvat *Calovium in*
Syst. Tom. VII. c. 8. de Officio Regio pag. 603. seqq. *Eiusdemque*
Socinism. Proflig. pag. 673. seqq. Neque ex hac ratione,
 qvod **CHRISTUS** regnum Patri suo traditurus, eiique subjicien-
 dus dicitur, colligi potest, illum non amplius regnati-
 rum,

rum, sicut nec Pater ideo fese à dominio in regno gratiæ abdicavit, atq; à regimine est exclusus, licet Filio regnum tradiderit, eumque præfecerit operi redemptionis & regno Ecclesiæ, sed illud saltem seqvitur, non tali modo ulterius Filium in regno gloriæ regnaturum, qvô regimen in regno gratiæ administraverat, sed formam regiminis mutatum iri. Neq; qvod *Schmaltzius* urget, *subjici & regnare esse contraria*, qvicqvam ponderis habet, cum, ut Scholæ Logicorum docent, ea contrariorum natura sit, ut illa non possint esse in eodem subiecto, secundum idem, ad idem & eodem tempore; Hic autem de Filio τὸ regnare ac τὸ subjici, diverso respectu prædicetur, ut nimirum regnare dicatur in creaturas atq; omnia opera manuum DEI, subjici verò Patri suo æterno, qvæ subiectorum diversitas, qvorum respectu diversimodè & regnare & subjici dicitur, ostendit abundè, hæc opposita non esse secundum idem. Et valeret aliquid Schmaltzii argumentatio, si subiectio ἀστλῶς talis tribueretur Filio, at cùm saltem κατὰ τὸ subiectus dicatur, nihil prorsus in recessu ista habet. Nihil igitur Adversarios juvat, qvod Apostolus *vers. 25.* dicat: Oportet illum regnare, NB. *donec* omnes suos hostes ponat sub pedes suos, *ubi adverbium Donec futurum regimen negare videtur*; Nam quis ignorat, hanc particulam non semper terminum, sed sæpius *continuitatem & perpetuitatem significare*? Sic David *Psalm. CXXIII. 4.* Oculi nostri ad Jehovam DEUM nostrum, *donec* misereatur nostri, qva locutione seqvens tempus minimè excludi, cœcus sit oportet, qvi non videat. Similiter Apostolus, *i. Tim. IV. 13.* *Donec* venio attende lectioni, ubi itidem post adven-

F 2

tum

tum Pauli à lectione cessare minimè jubetur Timotheus, sed seqventia tempora includuntur. Vid. *Glasius Phil. Sacr. Lib. 3. Tract. 5. pag. 453. seqq.* atque hoc modo etiam h. l. particula ista, non exceptivè sumitur, sed continuativè. *Subjicitur namque ipse DEI Filius Patri, non quidem majestatem, assumptæ carni verè & realiter communicatam, deponendo, sed externam tantummodo administrationem, quā in mundo Ecclesiam sibi colligit, deserendo, cui in alterā vitā finem imponet, atque ita hanc gubernationem Patri cœlesti quasi resignabit, ut loquitur B. Meissnerus Christol. S. Disp. 49. §. 29. p. m. 781.* Unde distingvas necesse est, inter ipsum regnum CHRISTI per se, quod juxta totius Scripturæ testimonium æternū dabit, & formam seu qualitatem ac conditionem regni qualis ea est in hoc seculo, quam cessaturam esse innuit Apostolus. Vid. *Calovius Socinism. Profl. p. 676.*

§. VI. Sunt, qui hanc Subjectionem futuram putant, (4.) per depositionem Regni vicarii, quod CHRISTUS in regno gratiæ, in administrando regimine Ecclesiæ gesserit, ut si Rex quispiam Filium cum imperio in aliquam sui regni provinciam mittat, ad compescendum rebelles, quibus domitis & subjugatis, ille, domum reversus, imperium illud vicarium iterum deponit, sicut præter *Joh. Cameronem*, Theologum Calvinianum in *Myrothecio Evangelico* p. m. 227. etiam ex nostris *B. Frantzii* in *Tract. auro pretiosiore*, quem de *Interpret. Sacrae S. inscripsit* p. m. 1000. seqq. ita exponit. Quæ verò explicandi ratio, licet dextrè exponi possit, si distingvamus, inter vicarium absolutè & relative talem, nec non inter vicarium sensu exclusivo & inclusivo talem; dicendo, CHRISTUM vicarium quidem certo respectu dici

dici posse, sed non esse simpliciter, licet talem se geserit per certam œconomiam officialis administrative; Similiter, CHRISTUM sensu exclusivo non tantum esse vicarium, sed inclusivo simul esse Dominum, non aliter ac si Rex vel Dominus ea suscipit, qvæ communiter solent esse Legati, Vicarii vel Locumtenantis, ut *B. Deutschmannus in Theol. Posit. Polem. Part. IV. pag. 162. tradit.* Hæc, inquam, expositio, quamvis hoc modo admitti possit, tamen, ne incauti in casses Socinianorum illabamur, qvi CHRISTUM sic DEI Patris vice dominari ac regere omnia docent, ut non dominetur ac regat Pater, CHRISTUMque, non Patrem, jam esse omnia in omnibus, vid. Schmaltzius Refut. Nov. Monstr. c. 41. p. 137. ab illa potius abstinentem erit. Hinc Magnus Calovius l. c. p. 659. ad quæstionem illam: *Ultrum CHRISTUS jam Vicarius DEI sit in regimine Ecclesiæ?* postquam affirmantes Socinianos adduxit, ita respondet: *Nos autem hoc commentum reprobamus, nec ullo modo id admittimus, quod ipsi (Sociniani) pro præcipuo habent fidei articulo, nimirum quod CHRISTUS jam vices DEI gerat, ejusque vicarius sit, cum primis in administratione regiminis Ecclesiæ;* idque deinceps magno argumentorum apparatu ibidem confirmat, nec non in *Syst. Tom. VII. c. 8. quæst. 3. p. 598. seq.* quorū B. L. remittimus.

§. VII. Ut itaque confutatis aliorum falsis sententiis, veram tandem tradamus formam, opus est, ut intelligamus quid b. l. sit subjici Patri; Cumque ipse Apostolus hanc phrasin παραθετάσι per eam: *Constituere aliquem Caput alicujus,* Eph. I. 22. vel inde patet, τὸ subjici Patri idem esse, ac eundem agnoscere caput sive superiorem, nimirum secundum humanam naturam, unde

F 3

etiam

etiam Pater CHRISTI Caput appellatur, sicut Vir est Caput mulieris, *i. Cor. XI. 3.* Hæc autem Subjectio, non arguit aliquam servitutem aut servilem conditionem, sed filialem obedientiam ac subordinationem talem quam ipsa humanae naturæ indoles postulat; CHRISTOQUE homini manebit suum Dominium, sed Patris imperio subordinatum. Quamvis enim in antecedentibus Apostolus locutus fuérit de Subjectione aliqua servili atque violenta, per Antanaclasin tamen Rheticam, quâ eadem Vox repetitur, sed diversa significatione, hæc Subjectionis Vox in priore commate, (*ubi omnia subjecta erunt*) aliter sumitur quam in posteriori (*ipse Filius subjicietur.*) *Glasius Rhetor. Sacr. p. 532;* cùm absurdum non sit, nec in Scriptura inusitatum, unam eandemque vocem, in verbis vel maximè contiguis variam significationem induere, uti, ut alio exemplo rem illustremus, vox mortuorum, in uno eodemque commate diversam habet significationem, quando CHRISTUS dicit: Sinite mortuos, i. e. *spiritualiter tales*, ut sepeliant suos mortuos, i. e. *naturaliter tales*, *Matth. VIII. 22.* Pari ergo ratione in præsenti nostro loco hæc etiam Subjectionis vox, quando passivè de CHRISTO dicitur, quod ipse sit subjectus, aliter accipienda est, quam anteà, ubi impii ac omnes regni CHRISTI hostes subjiciendi dicuntur; Hæc enim nisi à nobis admitteretur Antanaclasis, sequeretur ipsum quoque CHRISTUM ceu hostem dominum DEO subiectum iri, quod ἀτοποι εσσε, res ipsa loquitur. Non itaque δελικῶς, sed θεωρεών intelligenda hæc Filii Subjectio, nec coacta erit aut invita sed filialis, spontanea ac summopere voluntaria.

§. VIII. Hu-

§. VIII. Hujus itaqve *Subjectionis modum*, qvod attinget, fiet ista (1) per *Subjectionis manifestationem*; Etsi enim in regno, Gratiae ut §. IV. ostendimus, Filius DEO Patri jam subjectus sit, tamen, cum per fidem ambulemus, non per speciem, 2. Cor. V. 7. hæc Subjectione ratione nostrum adeo manifesta non est, ut sine revelatione ea cognosci possit, ideoqve, qvia nec DEUS nec CHRISTUS ipse oculis cernitur, in oculos hominum incurrere nequit, sed saltem credenda est ob Divinam de illa factam revelationem. In consummatione autem seculi, qvando, sub auspicio regni Gloriæ, retectâ facie Gloriam DEI videbimus, 2. Cor. III. 18. hæc Subjectione ob visionem DEI beatificam omnibus & singulis manifesta fiet, nimirum in παραδόσει ista solenni, qvam Apostolus vers. 24. descripserat his verbis: Ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατέρι. Hæc nempe Traditio sive παράδοσις est ipsa Subjectione, teste Schertzero Colleg. Anti-Socin. p. 572. Atqve declaratio istius subjectionis, qvà Filius, qvi per certam œconomiam ad consilium & Decretum DEI, gubernationem Ecclesiæ, (in sese tamen communem manentem) appropriando in se suscepit, non amplius regnabit per media, verbum scilicet ac Sacra menta, per crucem & inter hostes, ut antea, sed Ecclesiâ plenè consummatâ, ab omnibus hostibus omnino vindicatâ, & in plenissimam libertatem penitus assertâ, tradet per extremum judicium Patri hostes captivos, Electos verò, in qvibus regnum spirituale obtinet, eidem gloriose sistet, Eph. V. 27. dicens quasi ex Joh. XVII. 4. Opus qvod dedisti mihi, ut facerem, consummavi; aut ex Ebr. II. 13. Ecce ego, & pueri, qvos mihi dedit DEUS,

coll.

coll. *Esa. VIII. 18.* *hoc ipso declaraturus solenniter, Subjectio-*
nem suam, quā DEO subest in ea natura, juxta quam, instar
feudi, datum ei fuerat hoc dominium, ut ait Calovius l. c.
p. 675. In hujus itaque regni, quod per œconomiam
 gesserat Filius, traditione, (de qua pluribus vid. *B.*
Dorschæus Part. II. Theolog. Zachar. Disp. 7. §. 7. Qvensted.
*Syst. Part. III. c. 3. Membr. I. Sect. I. Thes. 85. p. 270.) omni-
 bus, in augusto illo Angelorum & hominum conspe-
 ctu, manifestum fiet, ipsum Patri esse subjectum,
 omnesque ex hac traditione agnoscent, Patrem esse
 majorem Filio, eo ipso, quod ipsum constituerit Ca-
 put Ecclesiæ, omniaque in manus ejus tradiderit.
 Ex his itaque satis luculenter cognosci potest, quod,
 sicut in antecedentibus Subjectio τὸν πάντας activa, de
 illius manifestatione intelligenda erat, *Hebr. II. 8.* ita
 pari ratione etiam passiva hæc ipsius Filii Subjectio
 eandem requirat explicationem, adeoque etiam in præ-
 senti nostro dicto locum habeat regula illa Exegeta-
 rum tritissima: *In Scriptura res sèpe fieri dicitur, quando*
manifestatur. Vid. *Glossius Grammat. s. p. 262. seq. Finckius*
*Canonum Theol. Cent. I. can. 56. p. m. 103. sqq.**

§. IX. Porro etiam hæc CHRISTI in regno Glo-
 riæ Subjectio describenda (2) per Subjectionis continuati-
 onem. Quemadmodum enim, ut modo probatum de-
 dimus, in administrando regno Gratiae, Filius Patrem
 superiorem agnoscit, ita nec in regno Gloriæ ista ces-
 fabit Patris Superioritas, sed ibidem pari ratione Sub-
 jectio illa manebit ac perdurabit, licet quibus modis
 illa fiat & continuetur, tacente Scriptura, per omnia
 definire non possimus. Confirmat autem hanc expo-
 sitionem ipse Apostolus in Textu per particulam τότε,
 quæ

qvæ continuationem disertè arguit, ideoqve ab Apostolo additur, ne qvis forte existimaret, in triumpho illo solenni, devictis omnibus hostibus, hanc Subjectionem finiendam esse, sed CHRISTUM etiam in magno illo triumpho, qvi per triumphatoriam hostium devictorum traditionem & solennissimam fidelium liberatorum repræsentationem fiet, ratione humanæ naturæ tamen Patri subiectum fore. Nec improbandum illorum conjectura, ideo hanc subjectionis continuationem ab Apostolo hīc additam existimantium, qvoniam Apostolus h. l. ad conversos scribat Corinthios, qvi paulò ante Gentilium valedixerant fabulis, qvæ docent, Deos inter se pugnare solitos, ita ut à Jove filio Saturnus Pater regno pulsus sit, qvorum pugnam *Lib. VIII. Æneid.* ita describit *Virgilius*:

*Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Jovis fugiens, at regnis exul ademptis.*

Cum ergo dixisset Apostolus, CHRISTUM evacuatrum omnem principatum & potestatem, ne juxta fabulas putarent Corinthii, etiam à CHRISTO ipsum Patrem in ordinem redigendum esse, ideo addit, etiam in illa gloria Filium secundum carnem DEO subiectum fore. Vid. *Balduinus Comment. in h. l. p. m. 801.*

§. X. Militat qvoqve pro hac explicatione, ipsa *Analogia Fidei*, qvæ docet, humanam CHRISTI naturam quamvis in consortium Divinitatis sit assumta, tamen in se esse ac manere creaturam, qvæ subjicietur Creatori, nec unquam exæqvari Divinitati possit. Conf. *B. Jac. Martini Synops. Theol. Phot. pag. 660.* Seqveretur pariter, ex negata subjectionis continuatione,

immutatio quædam ac melioratio humanae nature in futuro seculo, quam tamen universa nescit Scriptura. In ipso enim incarnationis momento humana CHRISTI natura ita ad gloriam & majestatem Divinam elevata fuit, ut altius exaltari nunquam potuerit, si $\pi\lambda\eta\sigma\tau\omega$ seu possessionem communicatæ ipsi gloriæ species. Pro vocamus similiter ad ipsam GHRISTI intercessionem, in regno gloriæ futuram, quæ hujus subjectionis continuationem satis demonstrat. Novi eqvidem Theologorum nostrorum hac de controversia dissensum, dum quidam negativam, alii verò affirmativam propugnare malunt. Negant cum B. Königio in Theol. Posit. p. 149. B. Danhauerus in Hodosop. Phœn. 8. p. 725. Feurbornius in Fascic. IV. Dispp. Dispp. IX. th. 26. & alii. Affirmant verò Magnus ille Chemnitius in Tr. de duabus in CHRISTO naturis c. 24. Dorschæus in Pentadecade Disp. 2. Qvenstedius Syst. P. III. p. 258. seq. atque Calovius Syst. Tom. VII. p. 539. seqq. qui etiam pro affirmativa suffragia multorum nostræ Ecclesiæ celeberrimorum Theologorum longa serie adducit. Nos igitur, salvâ negantium autoritate, affirmantem amplectimur sententiam, atq[ue] non q[uod]o ad fructum tantum, sed & q[uod]o ad ipsummet actum intercessionem Salvatoris æternam futuram credimus. Est enim CHRISTUS Sacerdos in æternum. Ps. CX. 4. Hebr. V. 6. Cap. VII. 17. Sic autem vocatur vel propter oblationem seu satisfactionem, vel intercessionem; atqui non ratione prioris, quia illa semel tantum fieri debuit, Hebr. IX. 28. Ergo ratione intercessionis nomen æterni Sacerdotis habet. Idem admodum significanter docet Apostolus, Hebr. VII. 25. ubi Sacerdotium CHRISTI describens asserit, quod æternum vivat, ad intercedendum

pro

pro nobis; Sicut itaqve æternū vivit Servator, ita qvoqve eadē ratione æternū pro nobis actu, verè & realiter, intercedit. Nec est qvod obvertant Dissidentes, nullum finem ostendi posse hujus intercessionis CHRISTI post consummationem seculi; Ab ignoratione enim finis ad negationem ipsius rei non licet argumentari, sufficit Scripturæ litera atq; autoritas, nec judicandum de tantis mysteriis secundum rationis nostræ judicium, sed juxta revelationem Divinam. Interim B. Calovius l. c. etiam aliquem intercessionis hujus postsecularis adducit finem, *conservationem nempe in beatitudine æternam*; Non quasi metus sit, beatos iterum peccare & excidere posse æterna salute, sed potius in certitudinem nunquam finiendæ beatitudinis nostræ, qvia nunquam non exaudiri Filium certi sunt electi, Joh. XI. 31. Sicut in hac etiam vita CHRISTUS, ut Pontifex N. T. ad dextram DEI pro electis interpellat, qvorum tamen fides finaliter deficere non potest, ut gratia DEI excidere possint finaliter, aut ultra re separari à dilectione DEI, Rom. VIII. 39. quemadmodum & ipse CHRISTUS pro sui ipsius æterna glorificatione preces ad DEUM Patrem fudit, Joh. XVII. 1. qvæ tamen in se certissima erat. Positâ itaq; hac post consummationem seculi adhuc duraturâ intercessione CHRISTI, ultro continuatio subjectionis Filii in regno gloriæ exinde seqvitur. Qvamvis enim non supplex ac δελικῶς intercedat, nec, ut in diebus carnis suæ, μετὰ προσυγῆς ἐχυρᾶς καὶ δακρύων, preces ac supplicationes apud Patrem offerat, Ebr. V. 7. qui intercessionis modus ad ipsius statum exinanitionis pertinuit, interim tamen & hæc exaltati CHRISTI hominis

nis intercessio inferioritatis cuiusdam nota est, ac, ut *B. Danhauerus l. c.* loquitur, est humiliter sublimis, & sublimer humilis, adeoque subjectionem *θεωρεων* Filio convenientem declarat atque demonstrat. Optimè in rem præsentem *DN. D. JOH. OLEARIUS*: *Etiam si CHRISTUS* potestatem efficiendi per se omnia habeat, nihil tamen obstat, quo minus illam ipsam, respectu fidelium in Ecclesia militante positorum, sub certa τάξι usurpet, adeoque postulando à Patre eandem exerceat. In Exercitationibus de Advocacione *J. C. Exercit. 3. Aphorist. §. 10.* Si itaque jam in exaltatione sub certa τάξι, atque postulando à Patre, regimen suum exercet, quid obstat, quin idem in regno gloriæ fieri afferamus.

S. XI. Probamus denique expositionem nostram ex Parallelismo S. Scripturæ, ubi de semetipso testatur Filius: *Pater major me est, Joh. XIV. 28.* quoad illam nimurum naturam, ratione cuius ad Patrem ibat; quodsi vero Pater Filio major est, **CHRISTUS** eo ipso DEO subjectum esse negari haud potest, quæ etiam causa est, ut Symbolum Athanasii **CHRISTUM** ita describat, quod sit æqualis Patri secundum Divinitatem, minor Patre secundum humanitatem. Sic ad eundem modum **CHRISTUS** Patrem etiam in exaltationis statu *sum vocat DEUM*, *Joh. XX. 17. Apoc. III. 12.* quæ appellatio respectum Subjectionis includit, cum nemo nisi superior alterius *κατ' αληθειαν* **DEUS** nominari possit. Accedit & hoc, quod post exaltationem quoque **CHRISTUS DEI esse** dicitur, ipseque **DEUS CHRISTI Caput est**, *i. Cor. III. 23. Cap. XI. 3.* Si autem **DEUS** est **CHRISTI caput**, **CHRISTUM** hominem infra **DEUM** esse oportet. Quæ omnia continuationem subjectionis Filii in regno

regno gloriæ satis demonstrant ; Hanc enim si neges, Patrem in futuro seculo adhuc esse DEUM ac caput CHRISTI negabis, qvæ tamen verba, me qvidem judice, ad hoc solummodo seculum minimè restringi possunt. Breviter ac nervosè hanc subjectionis Filii formam, qvæ in manifestatione pariter ac continuatione istius consistit, tradit Beatæ memoriæ ac immortalis fame Theologus A. Calovius Socin. Proflig. pag. 675. qvando inquit, : *Humana natura tum subjicietur DEO, non quod antea subjecta non fuerit, sed quod subjecta tum etiam futura sit* (En continuationem!) *idque illustrius tum conspicuum futurum sit*; (En manifestationem!) Gemina docet incomparabilis Schertzerus ὁ ἐν ἀγίοις in Colleg. Anti-Socin. p. 577. ita scribens: *Esse DEUM benedictum super omnia, Rom. IX. 5.* & alii subjectum seu subditum esse, incomparabilia sunt, Ergo per τὸ κατὰ σάρκα, secundum quam naturam illi omnia subjecerat Pater in tempore, 1. Cor. XV. 28. subjectionio non simpliciter, (nam & antea subjecta DEO humanitas erat,) sed ut illustrior futura, intelligitur.

§. XII. Hic modus est Subjectionis CHRISTI; qui πρώτως formam istius nobis exhibet; Interim verò non negamus, aliquo modo atq[ue] δευτέρως in consortium hujus subjectionis etiam venire corpus CHRISTI mysticum, electos nimirum ac æternâ gaudentes beatitudine cœlestis regni incolas, ita ut Filius quoq[ue] Patri sit subjiciendus (3) quoad subjectionem corporis mystici, in membris suis spiritualibus, qvæ spiritus sui vinculo sibi copulavit, ut cum illis unum corpus constituant. Sic enim Scriptura duplex corpus CHRISTO tribuit, personale, quod in λόγῳ υπόσασιν assumxit, & spirituale sive mysticum, cuius membra sunt omnes verè

G 3

creden-

credentes. De hoc igitur mystico corpore subiectio ista intelligi quoque potest, quando CHRISTUM Patri suo in die novissimo subjiciendum afferit Apostolus. Quamvis enim in hac quoque vita pii ac verè credentes DEO jam subjecti sint, ob rebellionem tamen carnis, cum caro adhuc concupiscat adversus spiritum, plenaria illa in regno gratiae haud est; illâ vero lucta finita, tum integrè, plenè ac perfectè DEO subjecti futuri sunt, quando Filius multos secum in gloriam adducet, *Ebr. II. 10.* sublatis ex felicissimo & beatissimo illo regno omnibus omnino culpis, ratione quarum Ecclesia militans non videbatur illi perfectè subiecta. Conf. *B. Glasius in Rhet. S. p. 44* ac *Calovius l. c. p. 676.* ut & *Vinarienses in b. l.*

CAPUT V.

De
Subjectionis Fine.

§. I.

His ita expositis, supereft, ut praeunte Apostolo, *Subjectionis hujus Consequens* brevissimis adhuc excutiamus, quod hisce verbis describit: ἦν
οὐ θεὸς τὰ πάντα εἰ πᾶσι, ut sit DEUS omnia in omnibus; Hæc summa DEI majestas est, quæ Subjectionem Filii conseqvitur, uti particula ἦν, h. l. εὐθαλίως sumta, oppidò demonstrat. Vid. *Glassii Grammat. S. pag. 618. seq.* Hic autem ante omnia observamus, per τὰς πάρτας, quibus DEUS omnia futurus dicitur, non omnes in universum intelligi creaturas, rationales æque ac irrationalies; Non enim jumentorum aliquando locus erit in futuro

futuro seculo, nec iis immunitas à labore atq; qvædam felicitas tribuenda, ut delirare *Thomam Burnet in Archæologiis Philosophic.* p. 24. legimus, apud Celeb. D. GRAPIUM in *Fascic. Controv. Theol. Exot. Loc. 22. Errore IV.* qvæ & bruta illa *Francisci Puccii* est sententia; bruta ex mortuis excitanda statuentis, teste, *meritissimo de Ecclesia Theologo, DN. D. IH. ITTIGIO Exercit. Theolog. Enneade pag. 460. seq.* Similiter nec damnatos, homines pariter ac Angelos in infernum detrusos, hic indigitari credendum est, cum crassiori Pietistarum turba, qvando ipsos etiam Diabolos ac damnatos post decursum multorum myriadum salvandos fingunt; Qvæ est monstrosa illa *Petersenii, de Diabolo optimè meriti, doctrina, ac tanta ipsius de ἀποκατάστασι πάντων* atque æterno Evangelio Volumina protulit, qvam etiam suam fecit Theologus Altiorffinus notissimus *J. M. Langius in Praefatione Tractatus de Herba Borib,* qvando ibidem de æterno Evangelio differit.. Sed τάλαντων hic Error & plusquam Paganus refutationem non meretur; Silet sanè Scriptura, & propudiosum foret in re Theologica sine sacris literis loqui. Haudqvaquam igitur Divinæ gloriæ ac amplissimæ misericordiæ DEI hoc inconveniens fore dicendum est, qvod hoc pacto major damnatorum qvam beato. rum numerus sit futurus; cum Summo Numinis ejusq; infinitæ Sapientiæ melius constet quid gloriam ac ini. sericordiam ipsius deceat, quidve non, qvam ineptæ hominum ratiocinationi, neqve misericordia Divina justitiam DEI tollat. Vid. *B. Meisneri Anthropol. Decad. II. Disp. VIII. pag. 296. seqq.* ubi hanc exponit qvæstionem: *An numerus Electorum minor sit, qvam reprobatorum?* Qapropter sicut *Leonardo Lessio, Lojolitæ, de perfect. l. 13.*

c. 24.

c. 24. damnatorum numerum definientem ad nonaginta novem, sive centum millia millionum hominem, fidem adhibemus nullam; ita meritò quoque Hieronymi Columbi, in Hierarch. Angel. L. I. Disp. 2. c. 4. p. 13. improbamus commentum, afferentis, numerum Electorum in altera vita majorem fore, quam reproborum, multoque convenientius esse, longe amplissimum ac numerosissimum esse regnum DEI & CHRISII, quam Luciferi ergastulum. Vid. MAGNIFICI DN. PRÆSIDIS *Miscellanea Theolog. 1702. ventilata num. 3. 4.* Solis igitur beatis hæc summa beatitudo ac gloria propria est, ut DEUS ipsis sit omnia in omnibus. De electis enim in altera vita gubernandis hic agitur, qvorum bona positiva in vita æterna, hac descriptione velut εν συνόψει tradit Apostolus, ut vel exinde fatis appareat, nullam damnatorum hic haberi rationem, cum illi ad hæredes vitæ æternæ haudquam pertineant.

§. II. Eqvidem in hac vita variis quoque modis DEUS est omnia in omnibus & qvidem ut Theologi tradunt (1) *Perfectivè*, qvia omnium rerum est perfe^{ctio}, atque πᾶν δόρημα τέλειον ἀνωθεν εστί, *Jac. I. 17.* (2) *Repletivè*, non quasi ipse sit essentia omnium creaturarum, qvod Fanatici volunt, sed propter immensitatem suam, quam D E U S non potest non essentia sua ubique ac omnibus creaturis præsens esse, juxta illud *Jer. XXIII. v. 23. seq. Eph. IV. 10.* (3) *Effectivè & causaliter*, dum omnibus esse suum largitur ac communicat, ut in ipso sint, vivant ac moveantur *Act. XVII. 28.* omniaque in omnibus operatur, *i. Cor. XII. 11.* unde & τὸ πᾶν *Syr. XLIII. 29.* dicitur. (4) *Conservativè*, qvia omnia in esse suo conservat, portando omnia verbo potentiae suæ, *Ebr. I. 3.* (5) *Distributivè*, ut non solùm omnium DEUS sit,

fit, ac dicatur Θεὸς ἐπὶ πάντας, Rom. IX. 5. sed & omnibus bona sua communicet, nobisqve omnia affatim ad fruendum præbeat, ut ait Apostolus 1. Tim. VI. 17. quia de causa CHRISTUS etiam Col. III. 11. τὰ πάντα ἐν πᾶσι esse dicitur.. At enim verò obscurior sæpe apparet hæc Divina in creaturis operatio, atqve sub hominum improborum malitia adeo manifesta non est, ut potius videatur ac si non esset DEUS, qui gubernet mundum & resistat impiis, cum DEUS, certis de causis, sese cohipeat, nec faciat id, qvod pro infinita sua maiestate posset, ut *B. Balduinus in b. l. observat.* In regno autem gloriae, ubi status hujus seculi prorsus abolebitur, omnesq; hostes pedibus Filii, etiam ratione nostrum, subiecti erunt, hæc DEI omnipotens virtus ac imperium magis magisq; apparebit, omnesq; cognoscant DEUM esse omnia in omnibus.

§. III. Erit autem, in ista gloria æternæ beatitudinis ac nunquam finiendæ felicitatis, DEUS omnia in omnibus, *non per abolitionem, aut transmutationem* creaturarum in DEUM, ut Fanatici tradunt, qui universas res creatas ex DEO, tanquam ex materia, prodiisse, inqve DEUM aliquando reddituras esse, somniant.. Hoc enim delirium, *DEUM esse essentiam omnium creaturarum*, est commune dogma universæ Fanaticorum cohortis, qvod ex Platonicorum Scholis imprimis ortum trahit, qui DEUM animam mundi, & animam nostram particulam auræ Divine nominabant, qvod & in Manicheis jam olim observavit Augustinus de Heresibus ad Quod vult deum cap. 46. & de Serveto notat Schlüffelburgius in Catal. Hæret. Lib. 9. Ex horum verò lacunis iterum hoc dogma haufere, ut alios taceam, Weigelius, Böhmius, &

H

qui

qui horum placita communiter sequuntur moderni Novatores fermè ad unum omnes, qui hanc particulam Divinæ essentiæ, modò *CHRISTUM* internum, modò *Sophiam*, modò *Lumen sive verbum internum* vocant. De Böhmo vid. *Hinckelmanni Detectio fundamenti Böhmiani*, de Fanaticis verò modernis sufficiat allegasse *Venerandi DN. D. NEUMANNI* *Dissert. de Christianismo Stoico hodie redivivo*, per tot. nec non *Celeberrimi V. E. LOESCHERI Prænotiones Theologicas* à p. 81. ad 92. it. p. 102. & alibi, ubi Fanaticorum flosculos reperies collectos. Quæ verò adeo absurdæ ac in DEUM injuria est Fanaticorum doctrina, ut non refutationem, sed abominationem mereatur nostram, illud solummodo observantes ex hac hypothesi, quod creaturæ in DEUM, ex quo emanarunt tantum ex materia, redire debeant, omnino sequi, quod hac ratione DEUS non foret omnia in omnibus, sed solus in nullis. Hinc, citante Gerardo Loc. Theol. Tom. IX. Loc. de Vita æterna §. 63. p. m. 861. Gerson Lib. de Vitæ Contempl. contra eos, qui ex hoc Apostoli loco colligere voluerunt, quod in resurrectione omnes homines, omnesque res creatæ redituræ sint ad suum esse ideale & Divinum, quod ab æterno habuerunt in DEO, adeoque convertendæ sint in ipsum DEUM, ita ut tum omne esse creatum evanescere debeat & absorberi ab ipso esse increato, puta ab ipsa Divinitate, rectè monet, hunc locum errori illi potius contrariari, quam ut eidem vel in speciem faveat: *Si enim DEUS, inquit, in vita æterna erit omnia in omnibus, ergo omnes, i. e. omnes Electi & beati, erunt & permanebunt, alioqui DEUS non esset omnia in omnibus, sed esset solus omnia in nullis seu in nihilo.*

§. IV. Cœte-

§. IV. Cœterum, qvod rem ipsam attinet, quo-
modo DEUS omnia in omnibus fieri dicendus fit, non
tam nostris, qvam *fama & meritis in Ecclesiam incompa-*
rabilis Theologi, B. Gerbardi, in compendium tamen con-
tractis, edifferemus verbis, qvi l. c. à pag. 855. ad 862.
fusissimè omnia explicat, veterumque testimoniis com-
probat. Explicante itaque Gerardo DEUS in vita
æterna erit omnia in omnibus, (1) *RATIONE AGENTIS*
IMMEDIATI; Nam in hac vita DEUS nobiscum agit
mediatè per Verbum & Sacra menta, mediatè DEUM
cognoscimus, mediatè nos custodit, per angelos invi-
sibiliter, per Magistratum verò visibiliter, i. *Tim. II. 2.*
mediatè nos sustentat ac conservat: In vita æterna
autem aget nobiscum *immediate*, immediatè illum
cognoscemus, visuri eundem sicuti est, i. *Job. III. 2.*
immediatè electos custodiet, reget, proteget, *Apoc.*
VII. 17. In DEO solo & unico sine ullis aliis mediis &
adminiculis cuncta ad beatitudinem æternam neces-
faria habebimus, & sic solus DEUS immediatè electis
omnia præstabit, qvæ in hac vita mediatè & per
diversa organa ipsis præstitit. (2) *RATIONE OBJECTI*,
qvatenus DEUS unicum illud erit objectum, circa
qvod omnes beatorum actiones erunt occupatæ. In
hac qvidem vita, versamur etiam in cultu, cognitione
ac laude Divina, sed saepius ab his abstrahimur, & à
cura rerum Divinarum ad res terrenas convertimur:
Ibi verò circa solum DEUM agnoscendum, colendum
ac laudandum occupati erimus, Dominoque ἀπεριτέλεσ
adhærebimus, i. *Cor. VII. 35.* nec curabimus qvæ sunt
mundi, sed illa duntaxat qvæ sunt Domini, *vers. 32.*
(3) *RATIONE EFFECTI*; In regno gratiæ, multis dele-
H 2 Etamur,

Etiamur, ac variis diversisq; bonis DEUS nos cumulat, ast in futuro gloriæ regno in solo & unico DEO nostra erit oblectatio, qvicq; boni, qvicq; læti desideramus, in ipso tanquam summo bono abundantiſſimè inveniemus, erit lumen nostro intellectui, reſtitudo nostræ voluntati, pacata qvies nostro affeſtui; Quid? finis omnium desideriorum nostrorum, ut extra & præter illum nihil quam appetamus. Conf. Job. *Qvistorpii Annotationes Biblicas in b. l. p. 305. &*, qvi primo loco nominandus erat, *B. Lutheri Tom. VI. Jen. Germ. pag. 243. seq.*

§. V. Atq; ita, pro viribus à DEO T. O. M. gratiōſe concessis, ad umbilicum deduxi, saniorem de Subjectione Filii doctrinam. Fateor, rei difficultatem juxta ac dignitatem exactiorem meritò postulasse evolutionem; At cum meo meipsum modulo ac pede metiri debuerim, breviores tantum, de re maximè ardua, lineas ducere licuit, quam levem operam nostram, ut B. L. æqui boni q; consulat, impense rogo. Pluribus igitur hæc deducere supercedeo, si modo corondis loco subjectionis hujus, de qua hucusq; differui, aliqualem hanc descriptionem subjunxero: *Subiectio Filii DEI passiva est opus SS. Trinitatis, immediate in Theavangelio productum, quo is, cum Patre & Spiritu S. eternum regnans, secundum humanam naturam, post subjectos omnes hostes & Ecclesiam penitus liberatam, etiam in futuro seculo, ob dependentiam suam, non solum Patre suo ratione & scias minor erit, sed & filialem suam observantiam ac voluntarium obsequium, in hac vita aliquanto obscuriorem, illustriori ratione manifestabit ac in omnem eternitatem continuabit, ut sic DEUS Triunus auctor totam suam Ecclesiam visibiliter ac glorioſissime gubernet.*

DEUM

DEUM verò immortalem, DEUM ac Patrem Domini nostri JESU CHRISTI precibus veneror humilimis, velit pro immensa sua gratia clementer largiri, ut omnes ac singuli in hocce gratiæ regno ita ipsi subjecti simus ac inserviamus, ut non solum in haec vita glorificetur DEUS, *Ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, εἰς τὸ ἐναγγέλιον τὸ χριστόν,* sed & nos ipsi æternæ istius ac gloriosæ subjectionis Filii socii reddamur, cum omnibus beatis subjectionem istam in consummatissima felicitate videamus, atque beatitudinem istam ineffabilem quâ DEUS nobis erit omnia in omnibus, re ipsa experiamur: Cui interea, pro præstito auxilio, persolvo grates devotissimas, debita ac humillima mentis *Subjectione.*

T A N T U M !

CAP. I.

LEMMATA.

§. I. Connexionis rationem tradit. §. II. Subjectionis varias acceptiones diversosq; modos explicat. §. III. Ostendit Terminum Subjectionis Filii passivæ, q;oad ejusdem manifestationem, esse Subjectionem τῶν πάντων activam, ubi, q;id per eam intelligatur, ostenditur, ac per Synonyma illustratur. §. IV. Docet q;uinam CHRISTO subjiciantur, q;vi verò non. §. V. Secundum q;am naturam illa Subjection fiat. §. VI. Dubium movetur, cur Filio adhuc q;ædam subjicienda dicantur, cum tamen jam omnia subjecta habeat? Volkelii Expositio rejectur. Locus Höpffneri ac Lutheri. Qv. Qvare ratione nostri hostes nondum subjecti sint? adducitur responsio Lutheri. §. VII. Sathanæ subjection demonstratur. §. VIII. Qvomodo mundus

H 3

sit sub-

sit subjectus ostenditur. §. IX. Subjectio peccati probatur. Quid significet phrasis ista : Tollere peccata, ostenditur. Pietistae refutantur. Qværitur : An damnati in inferno adhuc sint peccaturi ? §. X. Mors quomodo subjecta sit CHRISTO indigitatur. Job. Asgill sententia notatur. Liberatio à morte quomodo fiat ? adducitur. Qv. Mors corporalis utrum & quo pacto pœna peccati sit ? §. X. Petersenii de hac subjectione activa contradictiones ostenduntur.

CAP. II. LEMMATA.

§. I. Demonstrat subjectum passivæ subjectionis primarium non esse Ecclesiam, sed ipsum CHRISTUM. §. II. Quidam in sacris dicantur Filii DEI. Qvod autem b. l. per Filium DEI solus CHRISTUS intelligatur, evincitur. Hic etiam quoad humanam naturam Filius DEI naturalis vocari potest. §. III. Secundum quam naturam Filius subjectus dicatur. Schomeric ac Königii sententia adducitur. De Divina natura eam intelligi posse dubitatur. Petavii opinio rejicitur. Qvenstedii adducitur judicium. De humana natura affirmatur & probatur. §. IV. Duabus objectionibus respondetur. Quomodo DEI Filius subjectus dici possit ostenditur.

CAP. III. LEMMATA.

§. I. Piscatoris versio notatur, ejusque frans detegitur. §. II. Qvis Filium sibi subjiciat evolvitur. Pater Filio omnia subjecit ; Filius sibi ipse ; Similiter Spiritus S. Ratio cur ipsa subjectio Patri imprimis adscribatur. §. III. Filius sibi ipse etiam est subjectus, ut & Spiritui S.

CAP. IV.

CAP. IV.
LEMMATA.

§. I. Tractationis methodum exponit. §. II. Subjectionem CHRISTI in statu Exinanitionis, ab ea quae in Exaltatione est distinguit. §. III. Subjectio non sit per mutationem ac conversionem humanae naturae in Divinam. Adversariorum doctrina adducitur, ac refutatur. §. IV. Neque subjectio antecedens neganda. Schmaltzii ac Autoris Anonymi expositio exploditur. §. V. Plenaria regni depositio negatur, contra Schmaltzium ac Ostorodium. Rationes adducuntur. Objectiones solvuntur. §. VI. An exponi possit per depositionem regni vicarii inquiritur. B. Frantzii expositio quomodo intelligenda. Causae cur potius ab hac expositione abstinendum. Calovii judicium. §. VII. Ad saniorem explicationem progreditur. Quid h. l. sit subjici ostenditur. Servilis subjectio prorsus negatur. §. VIII. Subjici dicitur Filius, quia subjectionis manifestationem. Probatur ex Contextu. Παράδοσις regni CHRISTI quid sit? §. IX. Subjectio exponitur per ejusdem continuationem. Probatur ex Textu. Quorundam opinio de fabulis Gentilium Deorum pugnam descriptibus adducitur. §. X. Probatur subjectionis continuatio ex Analogia fidei p. ex conditione humanae naturae. p. ex eo, quod alias in futuro seculo major CHRISTI exaltatio credenda esset, p. ex intercessione CHRISTI, in eternum duratura. §. XI. Idem probatur ex Parallelismo. Locus B. Calovii ac B. Schertzeri. §. XII. Quomodo de corpore mystico haec subjectio exponi possit, ostenditur.

CAP. V.
LEMMATA.

§. I. Particula ira sumitur eventualiter. Per τὰς πάντας non intelliguntur creature irrationales. Burnetti ac Puccii delira-

delirationes adducuntur. Neque de Diabolo ac damnatis b. l. sermo est. Petersenii ac Langii ἀποκαλάσασι rejicitur. Ult̄ Lessii ac Columbi opinio de numero damnatorum ac Electorum. Sed tantum beati intelliguntur. §. II. DEUS etiam in hac vita est omnia in omnibus, ast in altera magis illa gloria manifestabitur. §. III. Fiet autem non per transmutationem creaturarum in DEUM. Fanaticorum hypotheses recensentur. Locus Gersonis. §. IV. DEUS erit omnia in omnibus. p. rat. agentis immediati, p. rat. objecti, p. rat. effecti. §. V. Definitione subjungitur & precibus finitur.

Corrigenda.

Pag. 6. lin. 17. pro רְגָלוֹן leg. רְגָלוֹן.

Pag. 9. lin. 6. pro Spiritum leg. Spirituum.

Pag. 10. lin. 1. in quibusdam Exemplarib. pro σύντηξις leg. σύνθετις.

Pag. 11. lin. 14. similiter in quibusdam Exemplaribus pro παραγγέλσεως leg. παρατηρήσεως.

Pag. 15. lin. 11. omissa Vox hostes ac legendum ipsos hostes.

Pag. 16. lin. 14. omissa Vox agni ac legend. per sanguinem agni.

Pag. 49. lin. 9. pro improbandum leg. imprebanda.

Pag. 52. lin. 18. pro Christus, leg. Christum.

Pag. 53. lin. 15. pro incomparabilia leg. incompatibilia.

Pag. 56. lin. 2. pro hominem leg. hominum.

Reliqua, si quae irrepsero, a nobis non observata Sphalmata,
B. L. ipse emendabit.

Coll. dico A 196, 11